

**Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра української філології**

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

**НОМІНАЦІЇ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА:
СТРУКТУРА, СЛОВОТВІР, МОТИВАЦІЯ**

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.01 Філологія. Українська мова та література

Шифр ДРФУМмз.020081.01.05.00

студентки II курсу групи ФУМмз-20-1 _____ **Є. І. Мисик**
Дата Підпис

Керівник _____ **М. М. Торчинський, док. філол. наук, проф.**
Підпис

До захисту допускаю:

завідувач кафедри української філології _____ **І. Б. Царалунга**
Підпис

Хмельницький 2021

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
 Кафедра української філології
 Рівень вищої освіти магістр
 Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
 Спеціальність 035 «Філологія»
 Спеціалізація 035.01 «Українська мова та література»
 Освітня програма освітньо-професійна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри української філології
 _____ Торчинський М. М.
 11 вересня 2020 року

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ МИСИК ЄЛИЗАВЕТИ ІГОРІВНИ

1. Тема роботи: «Номінації творів Івана Франка: структура, словотвір, мотивація», затверджена наказом ректора університету від _____ 2021 р. № _____.

Керівник роботи – М. М. Торчинський

2. Термін подання студентом завершеної роботи – грудень 2021 року.

3. Вихідні дані роботи. Незважаючи на наявність низки праць Д. Г. Бучка, Л. В. Литвина, М. Р. Мельник, Т. С. Олійник, Г. М. Тимошика, Н. М. Піддубної, М. М. Торчинського та інших дослідників, комплексна характеристика номінацій творів Івана Франка не виконувалася, що й зумовлює актуальність теми дипломної роботи.

4. Перелік підлеглих розробці питань.

Фіксування власних назв драматичних та прозових творів Івана Франка, їхня інвентаризація.

Вивчення історії дослідження бібліонімікону.

Визначення структурних і словотвірних особливостей найменувань власних назв драматичних та прозових творів.

Установлення продуктивності лексико-семантичних і мотиваційних моделей номінацій творів.

Укладання переліку власних назв драматичних та прозових творів Івана Франка.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Немає		

7. Дата видачі завдання – 12 вересня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Найменування етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання	Примітка
1	Обрання теми дипломної роботи	Вересень 2020 року	
2	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень 2020 року	
3	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень-листопад 2020 року	
4	Написання першого розділу дипломної роботи	Грудень 2020 – квітень 2021 року	
5	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації у збірниках наукових праць та участі у конференціях	Січень, квітень, вересень 2021 року	
6	Написання другого і третього розділів дипломної роботи	Травень-вересень 2021 року	-
7	Написання «чорнового» варіанту дипломної роботи	Жовтень-листопад 2021 року	
8	Попередній захист дипломної роботи	Грудень 2021 року	
9	Остаточне завершення дипломної роботи	Грудень 2021 року	
10	Подача дипломної роботи на кафедру	Грудень 2021 року	

Студент
Керівник

_____ Є. І. Мисик
_____ М. М. Торчинський

АНОТАЦІЯ

Тема роботи «**Номінації творів Івана Франка: структура, словотвір, мотивація**». Автор – Мисик Є. І. Науковий керівник – Торчинський М. М. Обсяг магістерської роботи – 74 сторінки основного тексту. Робота містить 1 додаток, 75 джерел посилання.

Ключові слова: бібліонім, драматургія, Іван Франко, мотиваційний зв'язок, номінація твору, проза, семантика твірної основи, структура власної назви.

Об'єктом дослідження є 214 бібліонімів, які були зафіксовані серед драматичних та прозових творів Івана Франка.

Предмет роботи – структурно-дериваційні, семантико-мотиваційні та функціональні характеристики власних назв творів Івана Франка.

Мета дослідження – комплексна характеристика бібліонімії Івана Франка.

Власні назви творів – це номінації на позначення прозових (204; 95,33%) та драматичних (10; 4,67 %) творів різної жанрової структури. Серед бібліонімів трапляється 174 (81,31 %) власне українських та 40 (18,69 %) іншомовних номінацій творів.

Бібліонімікон характеризується перевагою складених (159; 74,3 %) номінацій над простими (52; 24,3 %), а складних лише 3 (1,4 %) одиниці.

Дериваційний спектр пропріативів відзначається продуктивністю лексико-семантичного словотвору (211; 98,6 %), що здебільшого представлений синтаксичним способом (158; 73,83 %). Морфологічний словотвір – це складання (3; 1,4 %).

Аналіз семантики твірних основ засвідчив перевагу відапелятивної лексики (164; 76,64 %) над відонімною (19; 8,88 %) та комбінованою (31; 14,48 %).

Номінації творів мають одинарну мотивацію (157; 73,36 %). Продуктивністю відзначаються асоціативні (80; 50,95 %) та символічні (35; 22,29 %) зв'язки. Комбінована мотивація (57; 26,64 %) – це поєднання переважно квалітативно-асоціативних (29; 50,88 %) та сутнісно-асоціативних (12; 21,05 %) зв'язків.

Власні назви в основному мають пряме відображення твору в заголовку, менш опосередковане. Крім того, трапляються й приховані та дезорієнтовані типи назвоутворень.

Власні назви є неоціненим матеріалом для вивчення мовознавчих дисциплін, оскільки, крім наочних прикладів, вони викликають зацікавлення, що в подальшому дає можливість не лише виявити специфічні лінгвістичні процеси, але й виробити досвід щодо їх практичного застосування учнями або студентами.

Автор _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ ТВОРІВ.....	10
1.1. Бібліоніми в системі власних назв української мови.....	10
1.2. Історія вивчення найменувань художніх текстів.....	14
1.3. Творчість Івана Франка в стилістичному аспекті.....	20
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ДЕРИВАЦІЙНІ, СЕМАНТИКО- МОТИВАЦІЙНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЛАСНИХ НАЗВ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА.....	29
2.1. Структура пропріальних одиниць.....	29
2.2. Дериваційні особливості бібліонімів.....	34
2.3. Систематизація найменувань за семантикою твірної основи.....	39
2.4. Мотиваційна типологія онімів.....	44
2.5. Функціональні особливості пропріативів.....	51
Висновки до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. ВЛАСНІ НАЗВИ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ..	60
3.1. Особливості застосування власних назв у навчально-виховному процесі у вищій і середній школі.....	60
3.2. Система вправ на використання власних назв творів (на матеріалі драматичних та прозових творів Івана Франка).....	63
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	77
ДОДАТКИ.....	82
Додаток А. Перелік номінацій драматичних та прозових творів Івана Франка.....	82

ВСТУП

Останнім часом значно зріс інтерес до вивчення компресованих форм мовлення, таких як реферат, анотація чи заголовок. Зокрема, заголовок привертає серйозну увагу дослідників, оскільки несе суттєве смислове навантаження [Карпенко, 1975, с. 65]. Заголовок у тексті є однією з найсуттєвіших ознак, він є і авторським концептом, і сукупністю усього змісту. Здебільшого він координується із семантикою тексту, є домінантою, яка створює в художньому творі смислову й емоційну єдність.

Заголовок тексту має подвійну природу, оскільки, з одного боку, це мовна структура, яка розташовується перед текстом і тому сприймається як мовний елемент, що знаходиться поза текстом і має певну самостійність, а з іншого – це компонент, одиниця тексту, яка входить до його структури, вони пов'язані між собою і утворюють єдину систему.

Назву твору як невід'ємну частину художнього тексту досліджували Т. В. Желтоногова, А. М. Коваленко, Л. А. Манькова, В. М. Ронгинський, О. М. Траченко, Є. М. Челецька та ін. Загальні питання функціонування таких пропріальних одиниць також висвітлені в наукових студіях Д. Г. Бучка, Ю. О. Карпенка, В. А. Никонова, Н. В. Подольської, О. В. Суперанської, М. М. Торчинського. Безумовно, кожен науковець намагався підійти з різних боків до розв'язання проблем стосовно назви тексту. Безпосередньо розглядалися питання її статусу, функцій, класифікації тощо як літературознавчої категорії. Проте варто звернути увагу на заголовок твору як мовознавчу одиницю, зокрема власну назву, адже відношення між назвою і твором такі ж самі, як і відношення між власним іменем та особою, яка його носить, або ж між топонімом і географічним об'єктом. Саме ця особливість заголовків творів дає можливість сполучити їх з іншими розрядами власних назв і дозволяє перенести на назви творів результати й методи загальної ономастики. Але, мабуть, складність полягає в тому, що несистемність

вирішення цих проблем пов'язана з різнохарактерністю підходів до вивчення. Новітні дослідження, здійснені науковцями, не вичерпують проблеми, оскільки до недостатньої системи теоретико-методологічних основ вивчення власних назв такої конструкції долучається ще й індивідуальний стиль автора, що значно розсіює методологічний інструментарій, який потребує опрацювання.

У коло вивчення номінацій твору потрапляла творчість М. С. Вінграновського, Л. В. Костенко, О. І. Олеся, Г. С. Сковороди, Т. Г. Шевченка. Проте серед усієї палітри класиків української літератури на особливу увагу заслуговують твори Івана Яковича Франка різної жанрової специфіки. Тому **актуальність теми** дослідження номінацій заголовків цього автора очевидна, причому вона збільшується ще й тому, що наші результати доповнять висновки інших науковців щодо теоретико-методологічних основ вивчення ідеонімів загалом і бібліонімів безпосередньо. Крім того, підсумки проведеного дослідження розширяють можливості вивчення творчості Івана Франка крізь призму як дотичних, так і вузькоспеціалізованих наук.

Мета роботи – комплексна характеристика бібліонімії Івана Франка.

Досягнення визначеної мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- уточнити сутність поняття «бібліонім» та встановити його місце у структурі онімного простору української мови;

- описати історію вивчення власних назв творів;

- зафіксувати й систематизувати номінації драматичних та прозових творів Івана Франка;

- дослідити особливості стилістичного аспекту драми та прози Івана Франка крізь призму номінації творів;

- визначити структурно-дериваційні та семантико-мотиваційні особливості найменувань творів Івана Франка;

- схарактеризувати функціональні особливості бібліонімів Івана Франка;

-описати особливості вивчення ономастики та розробити систему вправ на застосування власних назв творів у навчально-виховному процесі середньої та вищої школи;

-укласти реєстр творів драматичних та прозових текстів Івана Франка.

Об'єктом дослідження є номінації драматичних та прозових творів Івана Франка.

Предмет роботи – структурно-дериваційні, семантико-мотиваційні та функціональні характеристики власних назв творів Івана Франка.

Джерельною базою дослідження є збірки творів прозових та драматичних творів Івана Франка. Загальна кількість зафіксованих власних назв творів становить 214 одиниць.

Відповідно до специфіки об'єкта дослідження та інших складників, застосовувалися такі **методи**: *описовий* (для класифікації та інтерпретації бібліонімів), *етимологічний* (для визначення походження пропріативів), *структурний* (для аналізу структурно-словотвірної організації номінації творів), *кількісних підрахунків* (для виявлення продуктивності окремих груп онімів), *функціональний* (для дослідження власних назв у дії, фіксації їхніх структурних та позиційних модифікацій під впливом оточення).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше у сферу наукового вивчення введено найменування творів Івана Франка, зокрема драматургію та прозу, аналіз якої допоможе уточнити закономірності творення й функціонування бібліонімії як складника цілісної системи онімного простору.

Теоретичне значення дослідження полягає в розробці уточнених теоретико-методологічних засад бібліонімії із зверненням особливої уваги на статус цих пропріальних одиниць із погляду загальних та специфічних ознак.

Практичне значення роботи визначається можливістю використання даних при проведенні як мовознавчих, так і літературознавчих досліджень

різного спрямування; створенні словників, баз даних; у процесі викладання гуманітарних дисциплін у навчальних закладах різних рівнів.

Апробація результатів роботи. З теми дослідження опубліковано одну статтю у збірнику наукових праць «Поділля. Філологічні студії». Про результати дослідження доповідалося на Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурні комунікації в галузі освіти» (Хмельницький національний університет), Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Лінгвістичні студії молодих дослідників» (Рівненський державний гуманітарний університет), Всеукраїнській студентській науковій конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики» (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (75 позицій) і одного додатка. Загальний обсяг роботи – 88 с., з яких 74 с. – основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ ТВОРІВ

1.1. Бібліоніми в системі власних назв української мови

Найменування художніх творів є одними з найбільш поширених і динамічних секторів ономастикону, адже щодня з'являється надзвичайно багато писемних творів, які в основному номінуються відповідно до усталених вимог лаконічності, образності, традиційності.

Уперше увагу на проблему власних назв художніх творів звернув німецький мовознавець А. Бах, який під час систематизації онімного простору виокремив у спеціальний клас заголовки літературних творів і військових планів [Bach, 1952, с. 4]. О. В. Суперанська, наслідуючи цю ідею, виділила заголовки творів мистецтва, зокрема і літературних [Суперанская, 1973, с. 203].

У «Словнику російської ономастичної термінології» Н. В. Подольська подає тлумачення бібліоніма: «Різновид ідеоніма; назва будь-якого письмового твору художнього, релігійного, наукового, політичного і т. д. Пр. «Одіссея», «Новий заповіт» [Подольская, 1988, с. 42]. Дослідниця представляє схему творення цього терміна: від грец. *biblio* – «книга» + *onim* – «ім'я, назва». Саме таке термінозначення та тлумачення надалі викликають певні сумніви. Зокрема, Г. Тимошик зауважує, що в запропонованому терміні визначальними були смислові орієнтири і прагнення уніфікувати термінологічний матеріал, приписавши його під одну словотворчу модель на основі чужомовного (грецького) матеріалу. Хоча в цьому випадку можна було би скористатися автентичним мовним матеріалом і запропонувати використовувати в термінологічному апараті терміни: «заголовок», «заголовок твору», «назва твору», які в науковому дискурсі виконують функції термінів-дублетів [Тимошик]. Використання такого терміна продиктоване і специфічною рецепцією грецького номена «*biblio*» – «книги» (входить до складної термінолексми «біблієонім»), яка, згідно з усталеною

семантизацією в українськомовному просторі, пов'язує його скоріше із зібранням сакральних текстів під назвою «Біблія», аніж із загальною назвою «книги» [Тимошик]. Саме тому в ономастичних дослідженнях спостерігаємо омонімію поняття «бібліонім» залежно від того, яке зі значень полісемічного препонента «бібліо-» взято за основу. Так, дослідники Ю. Браїлко, Л. Литвин, Л. Петрова, Л. Селіверстова, Г. Тимошик термін «бібліонім» кваліфікують як біблійну пропріальну лексику. Проте ми дотримуємось погляду Е. В. Боевої, Н. О. Веселової, Ю. О. Карпенка, Т. І. Крупеньової, М. М. Торчинського на тлумачення цього терміна як власної назви будь-якого твору.

У системі власних назв практикується поділ онімів на менші структурні одиниці з урахуванням їхнього номінативного характеру, денотативного значення, конотацій тощо. За Н. В. Подольською, власні назви тих об'єктів, які не мають безпосереднього відношення до матеріальної сфери діяльності людини, об'єднуються навколо поняття «ідеоніми» [Подольская, 1988, с. 61]. Такі пропріативи, маючи денотати в розумовій, ідеологічній, художній сферах людської діяльності, розмежовуються на **артіоніми** – власні назви творів образотворчого мистецтва [Подольская, 1988, с. 38], **бібліоніми** – найменування будь-яких писемних творів [Подольская, 1988, с. 42], **гемероніми** – власні назви періодичних видань [Подольская, 1988, с. 46], **поетоніми** – один із найбільших розрядів онімів, що функціонують у художньому контексті [Подольская, 1988, с. 42], **геортоніми** – найменування святкових днів, пам'ятних і знаменних дат тощо [Подольская, 1988, с. 48], **документоніми** – власні назви документів [Подольская, 1988, с. 61], **хрононіми** – найменування історично вагомих відрізків часу [Подольская, 1988, с. 47] тощо.

У монографії «Структура онімного простору української мови» М. М. Торчинського наявна ґрунтовна класифікація бібліонімів. Зокрема, до їхнього складу мовознавець зараховує **белетристиконіми** – назви творів

художньої літератури (*белетристика* – «[< франц. *belles lettres* – красне письменство] – літ. 1) твори художньої літератури взагалі [ССІС, 2006, с. 100]); **публіцистиконіми** – назви публіцистичних творів (*публіцистика* – «[< лат. *publicus* – суспільний] – рід літератури, присвячений суспільно-політичним питанням та іншим проблемам сучасності, а також твори на цю тему (статті, нариси, памфлети, фейлетони тощо)» [ССІС, 2006, с. 572]); **документоніми** – власні назви документів (від лат. *documentum*); **логосоніми** – власні назви наукових праць (пор. ... *логія* – «[< грец. *logos* – слово, учення] – частина складних слів, яка відповідає поняттю «наука»); **епістулоніми** – власні назви листів (від «*epistula* (грец.) – послання, лист» [ССІС, 2006, с. 286]); **клерикалоніми** – власні назви церковних творів (лат. «< *clericalis* – «церковний»; «< нім. *klerikal*, франц. *clūrical*, лат. *clericus* – духовна особа» [ССІС, 2006, с. 356]); **оратіоніми** – власні назви усних творів (від лат. *φratio* – «мова, мовлення; висловлювання; доповідь, звернення, виступ» [ЛРС, 2000, с. 541]). Окремим терміном можна ідентифікувати й найменування однотипних (передусім художніх і наукових) видань – як **серіоніми** («[< лат. *series* – ряд] – група або низка однорідних предметів (чи таких, що мають спільні, об'єднувальні ознаки); послідовна низка чого-небудь» [ССІС, 2006, с. 620]: серія «*Словники України*»; книги серії «*Життя видатних людей*»)» [СОПУМ, 2008, 122].

Відповідно до жанрової специфіки художніх творів, М. М. Торчинський вбачає доцільність їх розмежування на **прозоніми** – власні назви прозових творів (від лат. «*prosus* – незв'язаний, вільний, прозовий» [ЛРС, 2000, с. 631]: роман «*Чотири броди*», повість «*Щедрий вечір*», оповідання «*Соняшники*»), **поезоніми** – власні назви поетичних творів (від «*poesis* (грец.) – поезія; поетична майстерність»: поема «*Мойсей*», балада «*Причинна*», вірш «*Садок вишневий коло хати*») і **драмоніми** – власні назви драматичних творів (від «*drama* (грец.) – драма, драматичний твір»: трагедія «*Король Лір*», драма «*Голубі олені*», комедія «*Сто тисяч*») [СОПУМ, 2008, с. 223].

Бібліонім як власна назва художнього твору є ядром для утворення інших похідних термінів, що функціонують у поетонімології, тобто окремого виду художньої ономастики. Услід за В. М. Калінкіним, послуговуються терміном «бібліопоетонім», розуміючи його як пропріатив – власна назва будь-якого писемного твору, засвідченого в тексті. Відповідно до цього, їх поділяють на **белетристикопоетоніми** – найменування творів художньої літератури, які вживаються в інших художніх творах, наприклад, **поезопоетоніми** – власні назви поетичних творів: *Чом я на білім перевалі... Біля чужих могил з печалі Шептав Шевченків «Заповіт»?* (Д. Павличко) або **когезіпоетоніми** – найменування поетичних збірок: *Які ж вони принадливі, Ті «Сонячні кларнети»* (М. Негода); **клерикалопоетоніми** – власні назви церковних творів: *А мулла мені чотки подає: «Ось воно життя, – що було й що є... Все вертається на круги своя – Мабуть, хоче так **Біблія** твоя»* (Д. Павличко); **публіцистикопоетоніми** – власні назви публіцистичних творів: *Марко ще раз пробіг очима **Передовицю** районної газети* (М. Стельмах); **документопоетоніми** – найменування документів: *Останнім мати бережно достала **Атестат*** (О. Донченко); **логосопоетоніми** – власні назви наукових праць: *Перша книжка була «**Навігація**», друга – «**Космографія і морські шляхи**», третя – «**Плавання в доісторичні часи**», четверта – «**Шукання Індії**», п'ята – «**Христофор Колумб і Фернандо Кортес**», шоста – «**Паруси всіх народів**», сьома – «**Будова дерев'яних кораблів**», восьма – «**Метеорологія і вітри**», дев'ята – «**Вітрильне господарство**», десята – «**Морська торгівля**», одинадцята – «**Гавані світу**», – книжок було стільки, що Професор міг спокійно тримати іспита на капітана далекого плавання (Ю. Яновський); **епістулопоетоніми** – найменування листів: *Твій **Перший лист** я збережу* (Л. Забашта) тощо [СОПУМ, 2008, с. 248–249].*

Власні назви творів на сьогодні є об'єктом вивчення не лише ономастики, але і літературознавства та інших галузей мовознавства, саме

тому ми фіксуємо різні термінопозначення, такі як бібліонім, заголовок, заголовок-назва, назва твору, номінація твору тощо.

Зокрема, літературознавство вивчає «заголовок» як категорію частини тексту будь-якого жанру з погляду його суті, різновиду та функцій. Здебільшого ці категорії важливі та використовуються при аналізі «заголовка» як власної назви. І. М. Кочан стверджує, що «заголовок – це структура, що передує текстові, стоїть над ним і перед ним, і водночас він є повноправним компонентом тексту, входить у його структуру й утворює цілісність тексту» [Кочан, 2008, с. 58].

Варто зазначити, що при вивченні власної назви тексту нерідко трапляються так звані «цікаві» назви, про які згадує у своїх роботах О. В. Суперанська, проте крізь призму вивчення товарних знаків [Суперанская, 1969, с. 111]. З погляду літературознавства Ч. С. Пірс звертає увагу на такі заголовки і за способом репрезентації текстів розподіляє їх на три групи: 1) заголовки-індекси; 2) заголовки-ікони; 3) заголовки-символи [Пірс, 1983]. Аналогічно класифікує їх і О. М. Траченко, зауважуючи, що заголовок-знак поєднує властивості трьох типів знаків, проте з домінантною функцією знака - індексу [Траченко, 1984, с. 7]. «Заголовок віршованого твору як елемент образно-виражальної системи в поетичній мові є образом-індикатором, образом-тропом і образом-символом», – зазначає у своїх напрацюваннях Л. Ф. Грицюк [Грицюк, 1985, с. 34].

Отже, бібліонім – це різновид найменувань нематеріальних об'єктів, що пов'язані з духовною сферою людської діяльності та об'єднують поняття власних назв художніх творів різного спрямування.

1.2. Історія вивчення найменувань художніх текстів

Загальноновизнаним є факт, що заголовок – це особливий різновид власних назв у художньому тексті, вихідна естетична номінація, без якої

літературний твір губить свою самостійність і впізнаваність у культурному контексті кожної епохи [Фонякова, 1990, с. 63].

Однією із перших розвідок, присвячених вивченню назви твору, стала робота С. Д. Кржижанівського «Поетика заголовка» [Кржижановский, 1931], яка привернула увагу дослідників проблемою функціонального вивчення такої категорії та дала поштовх наступним розробкам теоретико-методологічного спрямування як у галузі літературознавства, так і мовознавства.

Бібліоніми у вітчизняному й зарубіжному мовознавстві у коло зацікавлення потрапили лише в середині минулого століття; зокрема, це стосується робіт Ю. О. Карпенка, В. А. Никонова, Н. В. Подольської, О. В. Суперанської та ін.

У статті «Велика літера і власна назва» Ю. О. Карпенко наголосив на потребі унормування правописних норм власних назв, звернувши увагу на складники ідеонімів, проте без термінопозначення [Карпенко, 1969, с. 28].

О. В. Суперанська виділила власні назви художніх творів в окремий клас. Крім того, авторка зазначила, що «номінації творів літератури та мистецтва» – це особливі назви, які мають специфічну структуру та словотворення, яке майже неможливе в топонімії та антропонімії [Суперанская, 1973, с. 201–202].

В. А. Никонов у книзі «Назва і суспільство» в розділі «Назви персонажів» розглядає основні типи власних назв головних героїв та їхній зв'язок із твором. Епізодично автор піднімає й питання номінацій твору та вказує на їхні мотиви [Никонов, 1974, с. 236].

Значну увагу питанню власних назв художніх творів приділила Н. В. Подольська. Зокрема, у «Словнику російської ономастичної термінології» наявна словникова стаття на окреслення суті поняття, термінопозначення та походження крізь призму ідеоніма [Подольская, 1988, с. 61].

О. Еткінд у статті «Поетика заголовку» здійснює характеристику бібліонімів з погляду їх функціонування. Автор зазначає, що всі назви такого типу є особливими та індивідуальними в кожному своєму окремому випадку та прирівнює їх до торгових марок [Etkind].

Варто зауважити, що саме ці праці стали поштовхом для сучасних ономастичних досліджень власних назв художніх творів (це студії Д. Г. Бучка, Л. В. Литвина, М. Р. Мельник, Т. С. Олійник, Г. М. Тимошика, М. М. Торчинського).

Зокрема, у статті «Біблійна ономастика: особливості вивчення і добору термінологічного інструментарію» Г. М. Тимошик представив своє бачення стосовно походження терміна «бібліонім». Автор наголошує на проблемних питаннях термінозначення та принципах їх вирішення [Тимошик].

Л. В. Литвин здійснив комплексне вивчення системи онімної лексики, її складу, особливостей форми, семантики та функціонування в художньому творі [Литвин, 2006].

Значну кількість напрацювань у галузі бібліонімії має Ю. О. Карпенко. Зокрема, у статті «Дещо про заголовки» автор описав теоретико-методологічні основи дослідження на прикладі творчості двох поетів у діяхронії [Карпенко, 2008]. Особливі структурні типи номінацій викладено у праці «Заголовколомки», де, крім того, увага звертається на різнопланові хиби під час назвотворення творів [Карпенко, 2009].

У монографії «Структура онімного простору української мови» М. М. Торчинський комплексно дослідив поняття «бібліонім», розробив класифікацію та опрацював власні назви такого типу з погляду структури, словотвору, семантики та мотивації [СОПУМ, 2008]. Крім того, автор присвятив значну кількість робіт практичному застосуванню назв номінацій різного характеру, що входять до поля ідеонімів (зокрема балетонімів, оперонімів, телевізіонімів тощо).

Н. В. Піддубна у статті «Розбудова понятійного апарату теолінгвістики: бібліїзм, біблієма, біблійність, бібліонім» розглядає теоретичні основи поняття, піднімаючи питання термінологічної паронімії, що на сьогодні є проблемним з погляду термінопозначення заголовка як власної назви онімного простору сучасної української літературної мови [Піддубна].

Проблему власних назв художніх текстів у «Словнику української ономастичної термінології» розглядає Д. Г. Бучко. Автор не лише дає ґрунтовне визначення поняття, походження терміна, але й наводить іншомовні відповідники, що застосовуються в ономастиці інших країн [Бучко, 2012, с. 56].

Наявні і праці, в яких характеризуються власні назви творів окремих авторів.

Зокрема, «Заголовки у творчій спадщині Григорія Сковороди (структурно-семантичний аспект)» дослідила Е. В. Боєва, наголосивши на особливостях структурної організації власних назв такого типу, зокрема перевазі багатоконпонентних номінації та їх взаємоузгодженню між сюжетом твору та змістом [Боєва].

Бібліоніми Івана Франка з погляду їх форми, структури, джерел й мотивів проаналізовано В. Шевцовою. Доведено, що за формою такі оніми графічні й матеріально виражені, за структурою – це речення різної будови, вони українськомовні (лише поодинокі фіксуються запозичення з інших мов), мотив називання поетичних творів пов'язаний з їхнім лейтмотивом [Шевцова, 2012].

У дисертаційній роботі В. В. Мержвинського звертається увага на поняття поетики заголовків драматичних творів Лесі Українки. Крім того, автор розглядає теоретико-методологічні та диференційні ознаки заголовків у текстах різних жанрових структур [Мержвинський, 2005].

У статті «Структура, семантика і дериваційно-мотиваційна типологія бібліонімів (на матеріалі байок Ігнаци Красіцького в перекладі Микити

Годованця)» Л. В. Терещенко описала основні питання теорії заголовка як власної назви, проаналізувала бібліоніми (белетристиконіми) з погляду їх структури, мотивації, семантичного навантаження і взаємовпливу [Терещенко, 2014].

О. Горбач дослідила семантико-синтаксичні особливості бібліонімів гумористично-сатиричних творів (на матеріалі збірок «Опудало» та «Веселий ярмарок»). У розвідці описано специфіку поетики заголовків, виявлено їхні структурно-семантичні типи та проаналізовано виражальні засоби мови, які використовуються в цій категорії [Горбач, 2014].

Менше уваги приділялося характеристиці інших різновидів ідеонімів. Фактично, на достатньому рівні вивчено лише геортоніми (І. В. Бочарова), кінофільмоніми (О. В. Книш) та хрононіми (С. А. Реммер).

О. В. Книш у дисертації описала мовну специфіку кінофільмонімів як власних назв фільмів (їхні ознаки, функціональні можливості та місце таких лексем в онімному просторі) [Книш, 1992].

І. В. Бочарова розглядала назви на позначення релігійних свят насамперед із структурно-словотворчого погляду [Бочарова, 2011].

Онімам на позначення творів образотворчого мистецтва дисертаційну роботу присвятила Н. М. Мухаметгареева. Авторка дослідила артіоніми у французькій та російській літературах крізь призму лінгвокультурологічного аспекту, крім того, увага приділялася вивченню артіоніма як поняття ономастичної науки [Мухаметгареева, 2017].

Власні назви в тексті також представлені фундаментальними працями таких вітчизняних лінгвістів, як В. М. Калінкін, Л. О. Белей, Є. С. Отін, М. І. Сюсько.

Зокрема, в дисертаційній роботі «Теоретичні основи поетичної ономастики» В. М. Калінкін вперше у вітчизняній філології зробив спробу цілісного викладу теоретичних засад поетики власних назв у художній літературі; доповнив, удосконалив і в деяких аспектах систематизував

метамову поетики оніма як наукової дисципліни. Крім того, подальшого розвитку набули найбільш продуктивні ідеї теоретичного осмислення різноманітних явищ поетики таких онімів, пов'язаних з їх функціонуванням у літературно-художніх творах [Калінкін, 2000].

Праця Л. О. Белея «Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст.: проблеми теорії та історії» присвячена дослідженню сутності літературно-художнього твору та власних назв, що функціонують у ньому [Белей, 1995].

О. В. Мініна розглянула бібліопоетоніми як компонент поетонімосфери двології Кена Фоллетта «Стовпи Землі» та «Світ без кінця». У статті авторка описала різні погляди на іменування біблійної пропріальної лексики та її функціонування в художньому творі. Особлива увага звернена на етимологічну та структурно-семантичну організацію онімів такого типу. [Мініна].

Аналіз заголовків різних жанрів з погляду літературознавства виконали Л. Б. Бойко, О. В. Воронюк, Л. Ф. Грицюк, Т. В. Желтоногова, А. М. Коваленко, Л. А. Манькова, В. М. Ронгинський, О. М. Траченко та Є. М. Челецька.

О. І. Фонякова зазначає, що за семантичною структурою заголовків художнього твору може мати: прямий смисловий план, образний або метафоричний, узагальнено-символічний [Фонякова, 1990, с. 65].

Т. В. Желтоногова схарактеризувала заголовки художніх творів з погляду лінгвосеміотичних принципів. Водночас дослідниця розмежувала різні підходи до класифікації заголовків і визначила серед них найбільш популярні, якими вважала, зокрема, синтаксичні [Желтоногова, 2004].

В. М. Галич розробила досить різнопланову класифікацію назв публіцистичних творів на матеріалі творчості Олесья Гончара [Галич, 2006, с. 25].

В. А. Кухаренко теж звернула увагу на функції заголовків. Зокрема, дослідниця відзначила важливість текстоцентричності заголовка, вважаючи, що він «тримає» текст, допомагає йому бути цілісним та цілеспрямованим [Кухаренко, 1988].

Як бачимо, на сьогодні є значна кількість досліджень, присвячених вивченню назв творів, проте комплексних вузькоспеціалізованих напрацювань стосовно номінацій творів Івана Франка немає.

1.3. Творчість Івана Франка в стилістичному аспекті

Іван Якович Франко – видатний український письменник, вчений, етнограф, фольклорист, історик, філософ, соціолог, журналіст, перекладач, громадсько-політичний діяч. Його творчість становить цілу епоху в культурному розвитку не тільки України, а й Європи. На думку М. Ткачука, напрацювання І. Я. Франка є «феноменальним явищем в історії української та європейської культур останньої третини ХІХ й початку ХХ століття. Вона пройнята масштабним баченням світу з широким у часі розкриттям характерів з їх соціально-психологічним історизмом, глибоко національним духом і колоритом, але водночас і загальнолюдським духом» [Ткачук, 2003, с. 3]. Доробок Великого Каменяра становить близько 6 000 творів різного спрямування, що вирізняються своєрідністю композиції, жанрової специфіки та тематики, що й визначають його індивідуальний стиль.

Прозова спадщина Івана Франка є відображенням соціальних процесів тогочасності, оскільки життя, побут, потреби, важкий щодень народний, панське свавілля є провідними векторами тематики і проблематики, що проходить крізь увесь письменницький спадок. Зумовлено це могутнім впливом на авторський текст стильового чинника – соціально-історичних умов, що насамперед генерують ознаки таких носіїв стилю, як тематика і проблематика. Іван Франко зауважував, що якщо колись Данте й Петрарка у

сонетах оспівували красу й кохання, то в українській літературі XIX століття ця класична строфа наповнилася новим, громадянським, змістом – так диктувало народне життя [Франко, 2009, с. 11]. Соціальний зміст, соціальна проблематика охоплює всі тогочасні народні прошарки, зокрема заробітчанство: «*Вугляр*», «*Муляр*»; гірка доля селян-безхатченків, що працюють при чужому господарстві: «*Микитичів дуб*»; нелюдські умови утримання заарештованих, серед яких чимало порядних громадян, не злочинців: «*На дні*»; також у творчості наявні розповіді про біди-пригоди селян: «*Добрий заробок*», «*Ліси і пасовиська*», «*Сам собі винен*»; поступ і позиції інтелігенції «*Лель і Полель*», «*Основи суспільності*», «*Перехресні стежки*» тощо. Періодично художній текст письменника репрезентує соціальну проблематику, що змушує читача замислитися над мірою участі народу в підтриманні стану власної безпорадності та безправності: «*Борислав сміється*». Не оминув Іван Франко у своєму художньо-соціальному русі й проблематики тогочасної освіти, тієї палітри педагогічних методів і прийомів навчання дітей: «*Грицева шкільна наука*», «*Малий Мирон*», «*Олівець*».

Ще один обов'язковий чинник, що має помітний вплив на художній текст, – світогляд самого письменника. Серед них твори типу «*Вільгельм Тель*», «*Моя стріча з Олексою*», «*На дні*».

У художній прозі Іван Франко проявляє себе одночасно і як традиціоналіст, і як новатор. Традиціоналізм його творчості полягає в розробці та уведенні в художній літературний твір фольклорного матеріалу. Безпосередньо це стосується таких видів усної народної творчості, як прислів'я та приказки: «*Не спитавши броду*»; пісні: «*Казка про добробут*», «*Украдене щастя*»; народна семантика образу, здебільшого пейоративного забарвлення: «*Цигани*». Варто звернути увагу й на легенди та містичні вірування, які мають місце в таких творах Івана Франка: «*Без праці*», «*На роботі*», «*Ріпник*».

Беззаперечним є факт упровадження Іваном Франком в літературу «наукового реалізму» та нових «європейських» тем, сюжетів, жанрів, що й окреслюють новаторський підхід до формування української літератури нового зразка.

На особливу увагу заслуговує мова його творів, у яку він сміливо залучає термінологію, професіоналізми, біблійну лексику, діалекти, власні назви, історизми, архаїзми. Напрацювання Івана Франка в стилістичному аспекті досліджували А. А. Бурячок, Ф. Т. Жилко, Я. В. Закревська, М. Й. Онишкевич, І. Й. Ощипко, І. З. Петличний, Л. М. Полюга, О. А. Сербенська, З. М. Терлак З. Т. Франко. Проте варто опрацювати й номінації творів як драматичного, так і прозового спрямування, що потребують особливої майстерності при їх створенні.

Заголовок окремого роду чи жанру літератури має свою специфіку. Наприклад, у ліриці, залежно від задуму поета, заголовку взагалі може не бути, але вагомість заголовка в поезії настільки істотна, що вже його відсутність стає поетично вагомою. Щодо заголовків епічних творів, то Н. Кожина зауважила: «У великих формах, таких, як роман, заголовне слово або словосполучення не відразу вплітається в канву твору, а з'являється в сюжетно-кульмінаційних точках літературного тексту» [Кожина, 1988, с. 170]. Один із перших дослідників поетики назв драматичних творів С. Д. Кржижановський зазначає: «...Заголовок найбільше виступає власне заголовком саме у драматургії» [Кржижановський, 1931, с. 14]. «Заголовок п'єси відрізняється від заголовка наукового трактату, роману, новели і будь-чого тим, що він надзвичайно чутливий» [Мержвинський, 2007, с. 31].

Серед величезного масиву напрацювань Івана Франка виділяємо 214 назв драматичних та прозових творів: «*Байка про байку*», «*Задля празника*», «*Мавка*». Серед них фіксуємо назви як власне українського походження (174; 81,31 %: «*Вовк*», «*Панталаха*», «*Перехресні стежки*»), так й іншомовного (40; 18,69 %: «*Uroczystońж*», «*W pogoni za bied№*», «*Zniechкону*»).

Прозових творів українського походження різних видів ми зафіксували 164 (94,25 %): «Борислав сміється», «Фарбований Лис», «Хлопська комісія»). Здебільшого вирізняємо твори малої прозової форми (155; 94,51 %): «Батькова шапка», «Без праці», «Блощиця». Загалом мала проза письменника складається із 18 збірок, зокрема «Борислав. Картини з життя підгірського народу» (1877), «Галицькі образки» (1885), «В поті чола. Образки з життя робучого люду» (1890), «*Obrazki galicyjskie*» (1897), «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей» (1899), «Полуйка й інші бориславські оповідання» (1899), «Сім казок» (1900), «Староруські оповідання» у 3-х книжечках товариства «Просвіта» (1900), «Добрий заробок і інші оповідання» (1902), «Панталаха й інші оповідання» (1902), «З бурливих літ» (1903), «Малий Мирон і інші оповідання» (1903), «Маніпулянтка й інші оповідання» (1904), «На лоні природи і інші оповідання» (1905), «Місія. Чума. Казки і сатири» (1906), «Батьківщина й інші оповідання» (1911), «Паницизняний хліб і інші оповідання» (1913), «Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин. в.» (1913). Твори малої епічної форми різноманітні за тематикою, композицією та жанрами. Зокрема, до малої прози письменника, ми зараховуємо:

- **оповідання** (122; 78,71 %) – невеликий за обсягом прозовий художній твір [СУМ, Т. 5, с. 717]: «Або сиди, або плати», «Бодяки», «Борис Граб»;

- **казки** (29; 18,71 %) – розповідні народнопоетичні або писемно-літературні твори про вигадані події, вигаданих осіб, іноді за участю фантастичних сил [СУМ, Т. 4, с. 71]: «Вовк вїтом», «Ворона і Гадюка», «Королік і Ведмідь»;

- **новели** (4; 2,58 %) – невеликі розповідні художні твори про незвичайні життєві події з несподіваним фіналом [СУМ, Т. 5, с. 433]: «Неначе сон», «Син Остапа», «Хмельницький і ворожбит».

Менше фіксуємо великих прозових творів (9; 5,75 %: «Для домашнього огнища», «Захар Беркут», «Основи суспільності»). Серед них – більшість власних назв текстів, що належать до таких жанрових форм, як:

- **повість** (7; 77,78 %) – літературний художній розповідний твір, що займає проміжне місце між оповіданням і романом [СУМ, Т. 6, с. 665]: «Борислав сміється», «Великий шум», «Перехресні стежки»;

- **роман** (2; 22,22 %) – великий за розміром і складний за побудовою прозовий (рідше віршований) оповідний твір художньої літератури, в якому широко охоплено життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів, їхня психологія, побут і т. ін. [СУМ, Т. 7, с. 876]: «Не спитавши броду», «Петрії й Довбуцуки».

Варто зауважити, що під час дослідження прозових творів часто прослідковуються певні відхилення від сучасних правописних норм (34; 15,81 %): «В тюремнім шпиталі», «Зьвірячий бюджет», «Куди дівають ся старі роки». Як зазначає В. В. Грещук, Іван Франко постійно працював над вдосконаленням мови своїх творів; перевидаючи свої поезії чи прозу, письменник вносив чимало поправок у їхню мову, що стосувалися заміни «передовсім регіональних різнорівневих мовних одиниць тими, які поширені в мові художніх творів наддніпрянських письменників» [Грещук, 2008, с. 346–356]. Саме тому на сьогодні ми фіксуємо різноманітні мовознавчі явища (34; 15,89 %), що прослідковуємо в номінаціях творів, зокрема:

- **різницю правописних норм** (25; 73,53 %): «Ліси і пасовиска», «Маніпулянтка», «Муляр»;

- **вплив діалектів** (5; 14,71 %): «В тюремнім шпиталі», «Моя стріча з Олексою», «Королик і Медвідь»;

- **варіативність самої назви** (4; 11,76 %): «Заким рушить поїзд» / «Поки рушить поїзд», «Хома з серцем» / «Хома з серцем і Хома без серця».

Щодо драматургії Івана Франка, то ми нарахували 10 (5,75 %) таких номінацій; до прикладу: «*Будка №27*», «*Війт із Заламеї*», «*Кам'яна душа*». За жанровою специфікою це такі твори:

-**власне драма** (6; 66,67 %) – драматичний твір, в основу якого покладено гострий життєвий конфлікт, напружену боротьбу й складні переживання персонажів, але розв'язка не має трагічного характеру, відсутня свідома настанова на комічне: «*Славой і Хрудом*», «*Украдене щастя*», «*Чи здуріла*»;

-**комедія** (2; 16,67 %) – драматичний твір, у якому дійові особи зображуються у смішних ситуаціях, нещадно висміюються людські пороки та негативні соціально-побутові явища: «*Майстер Черняк*», «*Учитель*»;

-**драма-фєєрія** (1; 8,33 %) – це різновид драми з фантастичним сюжетом, з неймовірними перетвореннями, де поряд із людьми діють фантастично-міфічні істоти: «*Сон князя Святослава*»;

-**трагікомедія** (1; 8,33 %) – драматичний твір, у якому поєднані риси трагедії і комедії: «*Рябіна*».

Номінації драматичних творів Івана Франка написані здебільшого українською мовою, проте трапляються певні особливі випадки, що відображаються на назвотворенні; це, зокрема, вживання русизмів: «*Рябіна*»; варіативних назв: «*Жандарм*» / «*Украдене щастя*».

Менш продуктивними є номінації творів іноземною мовою (40; 21,29 %), типу: «*Bohater mimo woli*», «*Bursak*», «*Chlopska komisja*»).

Художні твори Івана Франка іноземного походження здебільшого є автоперекладами, що є позитивним для мовознавства, оскільки опускається низка проблемних питань. При звичайному перекладі творів постає питання мови перекладу, зокрема її «старіння». Поряд із тим, як у часі змінюється звучання й смисл великих літературних творів, змінюється й рідна мова перекладача. Водночас слово продовжує жити в мові автора, переклади змінюються із ростом їхньої мови і, зрештою, поглинаються ним. Щоправда,

ця думка не спрацьовує для автоперекладу, коли автор фактично переписує свій твір іншою мовою, створюючи при цьому новий оригінал [Погинайко, 2008, с. 53–59]. У одній із львівських газет 1927 року є замітка про те, як Г. Бігеляйзен, сучасник і приятель І. Франка, його гімназійний товариш, згадував: «Одного разу під час бесіди на літературні теми Франко запропонував мені видати в «Bibliotece Mrywki» польські переклади декотрих його новел. Я радив йому, щоби він сам переклав свої твори. Володів (він) польською мовою досконало, як усною, так і письмовою; за формою і за стилем робіт, написаних польською мовою, ніяк не можна було дізнатися, що він українець. Франко упорався зі своїм завданням якнайкращим чином. Переклад був сумлінний і художній».

Досить часто Іван Франко перекладав малу прозу (37; 95,34 %), і це твори польською (31; 80,64 %: «*Pantaiacha*», «*Ślimak*», «*Zniechcony*»), значно менше – німецькою (6; 19,36 %: «*Der Dorn im Fusse*», «*Der Schafhirt*», «*Schönschreiben*») мовами. Автопереклади великих прозових творів (2; 4,66 %) – це номінації польською (100 %: «*Zahar Berkut*», «*Lelum i Polelum*») мовою. Часто такі твори є доопрацьованими: зі змінами сюжету, композиції, крім того, у таких творах можна прослідкувати мову-оригінал та власне переклад, оскільки твори фіксуються в джерелах за різними роками.

Зважаючи на це, можемо зазначити, що більшість таких номінацій є оригінальними, тобто без перекладу (131; 61,21 %): «*Злісний Сидір*», «*Історія кожуха*», «*Королік і Ведмідь*». Загалом майже всі такі назви написані рідною мовою, але трапляються польською (1; 0,76 %: «*Sen robotnika*»). Зокрема, перекладених Іваном Франком власних назв творів зафіксовано 42 (38,79 %). Серед них – назви типу «*Ślimak*» – «*Слимак*»; «*Hrucio w szkole*» – «*Грицева шкільна наука*»; «*Dwaj przyjaciele*» – «*Два приятелі*». Крім того, трапляються й номінації, що перекладені багатьма мовами, зокрема, це «*Вівчар*» (1989), пол. «*Owczarz*» (1902), нім. «*Der Schafhirt*» (1907).

Отже, серед номінацій драматичних та прозових творів є значна кількість різножанрових конструкцій, що мають певні особливості назвотворення, які проявляються специфікою автоперекладу та різноманітними мовними явищами.

Висновки до розділу 1

1. Бібліонім – різновид ідеоніма; назва будь-якого писемного твору художнього, релігійного, наукового, політичного змісту і т. д. До онімів такого типу входять белетристиконіми, публіцистиконіми, документоніми, логосоніми, епістулоніми, клерикалоніми, оратіоніми, серіоніми. Крім того, відповідно до жанрової специфіки, їх поділяють на прозоніми, поетоніми, драмоніми.

2. Назви художніх творів вивчалися різнобічно протягом століття. Відтак, теоретико-методологічні засади вивчення бібліонімів започаткували Ю. О. Карпенко, В. О. Никонов, Є. М. Єткін, Н. В. Подольська, О. В. Суперанська та ін. Надалі ономастична наука збагатилася комплексними дослідженнями, що утвердили поняття власних назв творів в онімному просторі (роботи Д. Г. Бучка, Л. В. Литвина, М. Р. Мельник, Т. С. Олійник, Г. М. Тимошика, Н. М. Піддубної, М. М. Торчинського). Аналіз заголовків різних жанрів з погляду літературознавства виконали Л. Б. Бойко, О. В. Воронюк, Л. Ф. Грицюк, Т. В. Желтоногова, А. М. Коваленко, Л. А. Манькова, В. М. Ронгинський, О. М. Траченко та Є. М. Челецька. Напрацювання власне з літературної ономастики мають Л. О. Белей, В. М. Калінкін, Є. С. Отін, М. І. Сюсько. Як бачимо, на сьогодні, є велика кількість студій, присвячених різноаспектному вивченню назв творів, проте комплексних вузькоспеціалізованих напрацювань стосовно бібліонімів малої прози Івана Франка немає.

3. Творчий доробок Івана Франка складає велику кількість різних творів, серед яких ми виокремили 214 назв. Безпосередньо це 174 (81,31 %) номінації власне українського походження та 40 (18,69 %) – іншомовного. Прозових творів власне українського походження ми зафіксували 164 (94,25 %), відповідно до специфіки малої жанрової форми (155; 94,51 %), це 122 (78,71 %) оповідання, 29 (18,71 %) казок та 4 (2,58 %) новели. Власних назв великої форми зафіксовано 9 (5,75 %): повістей – 7 (77,78 %) та 2 (22,22 %) романи. Драматичних творів – 10 (5,75 %), зокрема власне драм (6; 66,67 %), комедій (2; 16,67 %), драм-феєрій (1; 8,33 %), трагікомедій (1; 8,33 %).

Під час дослідження номінацій було зареєстровано 34 одиниці (15,81 %), що мають певні правописні відхилення від сучасних норм. Зокрема, це відображення правописних норм різних епох, вплив діалектів, варіативність самої назви. Поняття автоперекладу має місце під час дослідження номінацій творів Івана Франка, серед них 40 онімів, зокрема 34 (82,5 %) назви – польською, 6 (15 %) – німецькою.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ДЕРИВАЦІЙНІ, СЕМАНТИКО- МОТИВАЦІЙНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЛАСНИХ НАЗВ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА

2.1. Структура пропріальних одиниць

Одним із найважливіших етапів вивчення власних назв є їхній структурний аналіз, який надалі дасть можливість більш ґрунтовно вивчити дериваційну систему та інші атрибути цих одиниць.

До характеристики структури номінацій творів зверталися як українські, так і російські мовознавці, серед яких – О. Я. Горбач, О. Ю. Карпенко, О. О. Решетняк, Л. В. Терещенко, М. М. Торчинський, М. М. Цілина, В. А. Шевцова. Незважаючи на значну кількість напрацювань, існують неоднакові підходи до вивчення власних назв різних конструкцій, внаслідок чого ми отримуємо неоднакові дані. На такі процеси звернув увагу М. М. Торчинський та зазначив: «Певне ототожнення структурної типології онімів з іншими, передусім словотвірною, мотиваційною, за формою, походженням зумовлює їх часткове ускладнення або спрощення» [СОПУМ, 2008, с. 445]. До прикладу, С. Роспанд, розмежовуючи оніми за їхньою граматичною структурою, виділяє первинні, вторинні і складені найменування, всередині яких наявні членування за формантами (наприклад, вторинні назви поділяються на суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні тощо) [Rospond, 1958]. І. М. Кочан при вивченні власних назв заголовків за структурою виділяє заголовки-словоформи, заголовки-словоз'єднання та заголовки-словосполучення [Кочан, 2016, с. 57–65]. М. М. Торчинський у статті «Структурна класифікація власних назв» відзначає прості, складні та складені власні назви [Торчинський, 2007, с. 95–97]. Ми дотримуємося саме цієї класифікації, оскільки вона є універсальною та відбиває структурну організацію всіх власних назв онімного простору.

Найбільшою продуктивністю серед номінацій творів відзначаємо біблійними складеної конструкції. До складених назв належать дво- і багатослівні власні назви, типу: «*Батьки і діти*», «*Гуси-лебеді летять*», *Стара Синява* [Торчинський, 2007, с. 98]. Власних назв такої конструкції зафіксовано найбільше – 159 номінацій (74,3 %: «*Звірячий бюджет*», «*Із галицької «Книги Битія»*», «*Pojedynek. Zimowa opowieść*»). Серед них продуктивністю відзначаються прозові твори, яких зареєстровано 150 (73,53 %: «*Добрий заробок*», «*Історія однієї конфіскації*», «*Niesco o sobie samut*») одиниць; лише 9 назв драматичних творів мають таку будову (75 %: «*Війт із Заламеї*», «*Сон князя Святослава*», «*Украдене щастя*»).

Власні назви прозових творів безпосередньо представлені номінаціями малої прози – 138 (64,65 %: «*Без праці*», «*В тюремнім шпиталі*», «*W rogoni za biedą*»).

Продуктивністю відзначаються номінації оповідань (109; 68,98 %: «*Гава і Вовкун*», «*Гуцульський король*», «*Pojedynek. Zimowa opowieść*»), майже вчетверо менше назв казок (25; 69,44 %: «*Мурко й Бурко*», «*Наша публіка*», «*Осел і лев*»), кількісно найменше новел (4; 100 %: «*Неначе сон*», «*Син Остапа*», «*Хмельницький і ворожбит*»). Також зафіксовано 12 назв великих прозових форм (100 %: «*Борислав сміється*», «*Великий шум*», «*Для домашнього вогнища*»), зокрема восьми повістей: «*Захар Беркут*», «*Основи суспільності*», «*Перехресні стежки*») та чотирьох романів: «*Лель і Полель*», «*Не спитавши броду*», «*Петрії й Довбуцуки*», «*Lelut i Polelut*»).

У складі драматургії Івана Франка ми нарахували дев'ять номінацій творів складеної конструкції (75 %: «*Будка №27*», «*Війт із Заламеї*», «*Кам'яна душа*»), і це сім назв власне драм (87,5 %: «*Славой і Хрудом*», «*Три князі на один престол*», «*Украдене щастя*») та по одній назві комедії (50 %: «*Майстер Черняк*») і драми-феєрії (100 %: «*Сон князя Святослава*»).

Загалом, відповідно до специфіки та компонентного складу складених власних назв, М. М. Торчинський поділяє їх на оніми-словосполуки, оніми-

словосполучення та оніми-фрази [СОПУМ, с. 216], причому під першими типом автор розуміє поєднання повнозначної частини мови зі службовою, переважно з прийменником, до других відносить безприсудкові структури сурядного чи підрядного типу, а до третіх – предикативні конструкції.

Двокомпонентні номінації творів домінують (86; 54,08 %: «*Батькова шапка*», «*Галицькі образки*», «*Зьвірячий бюджет*»). Серед них – більшість прозових творів (84; 41,58 %: «*Історія кожуха*», «*Лесишина челядь*», «*Przegląd tygodniowy*»): малої прози – 79 (40,93 %: «*Лисичка кума*», «*Микитичів дуб*», «*Dwaj przyjaciele*»), а романів і повістей – 5 (50 %: «*Борислав сміється*», «*Захар Беркут*», «*Перехресні стежки*»). Значно менше двокомпонентних назв драматичних творів (2; 33,33 %: «*Кам'яна душа*», «*Украдене щастя*»). Зокрема, серед двокомпонентних власних назв творів продуктивні такі моделі, що безпосередньо є словосполученнями:

- **прикметник + іменник** (53; 61,63 %): «*Великий шум*», «*Галицькі образки*», «*Добрий заробок*»;

- **іменник + іменник** (5; 5,81 %): «*Борис Граб*», «*Гершко Гольдмахер*», «*Доктор Бессервіссер*»;

- **числівник + іменник** (2; 2,33 %): «*Два приятелі*», «*Dwaj przyjaciele*».

Крім того, фіксуємо й поєднання, що є словосполуками **прийменник + іменник** (25; 29,07 %): «*На дні*», «*На роботі*», «*Під оборогом*».

Рідко серед двокомпонентних назв реєструємо оніми-речення, здебільшого це модель **іменник + дієслово** (1; 1,16 %): «*Борислав сміється*».

Великий відсоток серед складених власних назв творів мають і трикомпонентні конструкції, яких зареєстровано 43 (27,05 %): «*Дрозд та лис*», «*Заєць і Медвідь*», «*Сон князя Святослава*». Більшість таких назв трапляється серед прозових творів (39; 23,53 %), з них 36 номінацій зразків малої прози (23,31 %: «*В тюремнім шпиталі*», «*Ворони і Сови*», «*Historia tej sieczkarni*») та лише 3 назви великих жанрових форм (27,27 %: «*Для*

домашнього огнища», «Не спитавши броду», «Петрії й Довбушуки»).
 Драматургія представлена чотирма номінаціями (40 %): «Війт із Заламеї»,
 «Славой і Хрудом», «Сон князя Святослава».

Здебільшого це є поєднання таких частин мови:

іменник + прийменник + іменник (20; 46,51 %): «Казка про Добробит»,
 «Лис і Дрозд», «Лисичка і Журавель».

- **прийменник + прикметник + іменник** (17; 89,47 %): «В тюремнім
 шпиталі», «Між добрими людьми», «Для домашнього огнища».

Рідко фіксуємо оніми утворені за моделлю
прислівник + дієслово + іменник (2; 10,53 %): «Заким рушить поїзд», «Поки
 рушить поїзд».

Одинично трапляються такі номінацій творів (4; 9,3 %):

- **займенник + займенник + прикметник**: «Сам собі винен»;
- **іменник + іменник + іменник**: «Сон князя Святослава»;
- **прийменник + іменник + іменник**: «На лоні природи»;
- **числівник + іменник + іменник**: «Три міхи хитроців».

Значно рідше реєструємо чотирикомпонентні назви творів (22; 13,84 %),
 представлені номінаціями зразків малої прози: «Вовк, Лисиця і Осел», «Моя
 стріча з Олексою», «Оповіданє про лакомого опікуна»). Здебільшого, це
 оніми, представлені такими поєднаннями:

- **іменник + прийменник + іменник + іменник** (16; 72,72%): «Оповіданє
 про царя Аггея», «Оповідання про каменяра Евлогія», «Оповідання про
 розбійника Флавіана»;

- **іменник + прийменник + прикметник + іменник** (2; 9,09 %):
 «Оповіданє про лакомого опікуна», «Оповіданє про однорічних царів»;

- **прислівник + іменник + іменник + дієслово** (2; 9,09 %): «Як згода дім
 будувала», «Якто Згода дім будувала»;

- **займенник + іменник + прийменник + іменник** (1; 4,55 %): «Моя
 стріча з Олексою».

Рідко, серед чотирикомпонентних назв трапляються оніми, що безпосередньо є такою конструкцією, як **іменник + іменник + сполучник + іменник** (1; 4,55 %): «*Вовк Лисиця і Осел*»;

Крім того, реєструємо 6 (3,77 %) п'ятикомпонентних назв. Більшість із них – це найменування творів малої прози (5; 2,59 %: «*Війна між Псом і Вовком*», «*Як звірі правувалися з людьми*», «*Як пан собі біди шукав*») та одна номінація драматичного твору (16,67 %: «*Три князі на один престол*»).

Зокрема, це такі моделі:

-**іменник + прийменник + іменник + сполучник + іменник**: «*Війна між Псом і Вовком*»;

-**прислівник + іменник + дієслово + іменник + дієслово**: «*Як синиця хотіла море спалити*»;

-**прислівник + іменник + дієслово + сполучник + іменник**: «*Як звірі правувалися з людьми*»;

-**прислівник + іменник + займенник + іменник + дієслово**: «*Як пан собі біди шукав*»;

-**прислівник + іменник + іменник + дієслово + іменник**: «*Як Юра Шикманюк брів Черемошем*»;

-**числівник + іменник + прийменник + числівник + іменник**: «*Три князі на один престол*».

Найменше фіксуємо семикомпонентних назв (2; 1,26 %), і це твори малої прози («*Оповіданє про смертну трубу і чотири скриньки*», «*Хома з серцем і Хома без серця*»).

Значно менше реєструємо простих онімів. М. М. Торчинський зазначає: «Прості оніми – це однослівні однокореневі (одноосновні) власні назви, як безафіксні, так і афіксальні: *Сонце, Ярило, «Собор»* [Торчинський, 2007, с. 96]. Варто зазначити, що власних назв такої конструкції зафіксовано лише 52 одиниці (24,3 %: «*Будяки*», «*Вугляр*», «*Murarz*»). Зокрема, майже всі такі назви трапляються у малих жанрових формах (51; 16,77 %), і це 50 назв

оповідань (20,49 %: «Геній», «Дріада», «Manipulantka») та одне найменування казки (25 %: «Киця»). Крім того, фіксуємо одну назву драми (8,33 %) – це трагікомедія (100 %: «Рябина»).

Найменшою продуктивністю характеризуються складні назви – «це двокореневі (двоосновні) власні назви (рідше – багатоосновні: *Нововолодимирівка*), компоненти яких поєднуються за допомогою з'єднувальних голосних (*Ярослава*) або без них (*Китайгород*)» [Торчинський, 2007, с. 97]. Таких бібліонімів було зареєстровано лише 3 (1,4 %), і це все назви казок (9,68 %: «Вовк-старшина», «Лисичка-кума», «Лисичка-черничка»). Як бачимо, такі бібліоніми здебільшого є юкстапозитами, оскільки поєднують дві словоформи в одному складному слові.

Отже, власні назви творів здебільшого мають складену форму, де переважають двокомпонентні та трикомпонентні конструкції; значно рідше фіксуємо простих номінацій, а складні практично відсутні.

2.2. Дериваційні особливості бібліонімів

Спосіб словотворення кваліфікується як «прийом зміни твірного слова або словосполучення (його морфемної будови, звукового складу, лексичного значення), внаслідок чого утворюється нова похідна одиниця»; виділяється «морфологічний і лексико-семантичний способи словотворення» [СОПУМ, 2008, с. 358]. Проте однозначного підходу до трактування дериваційних процесів власних назв немає, і це насамперед пов'язано з особливістю пропріальної лексики, на яку впливає значна кількість чинників.

Н. В. Подольська у роботах розглядає сім категорій, які беруть участь у словотворенні онімів: 1) афіксацію; 2) основоскладання; 3) плюралізацію; 4) співположення; 5) субстантивацію; 6) еліпсизацію; 7) абрєвіацію [Подольская, 1990, с. 40]. Проте варто пам'ятати та зважати на особливості

певного класу онімів та досліджувати деривацію відповідно до специфіки таких назв.

М. М. Торчинський зазначає, що, незалежно від рівня розвитку дериватології, завжди можна визначити, чи похідне слово утворене за допомогою словотвірного форманта, шляхом певної трансформації твірної основи (морфологічний спосіб творення), чи шляхом набуття нового значення, без зміни структури твірного слова (лексико-семантичний спосіб творення)» [СОПУМ, 2008, с. 357–358].

Ми погоджуємося з таким твердженням і усі біблійніми за словотвірними ознаками поділяємо на дві групи: утворені лексико-семантичним чи морфологічним способами.

Лексико-семантичний спосіб словотворення – це розщеплення багатозначного слова й поступове утворення його омонімів. Способи словотворення в межах цього способу залежать від того, який напрям переходів та які типи слів переходять з одного розряду в інший. До цього способу словотвору зараховують власне семантизацію, плюралізацію і акцентуацію, а також синтаксичний тип (разом з універбізацією, або стягненням) [СОПУМ, 2008, с. 393].

Під час дослідження найменувань драматичних та прозових творів Івана Франка ми зафіксували 171 такий пропріатив (98,27 %: «*Батьківщина*», «*Батькова шапка*», «*Дрозд та лис*»). Серед них – 161 номінація прозових творів (94,15 %: «*Патріотичні пориви*», «*Поєдинок*», «*Покари*») та 10 власних назв драматичних творів (5,85 %: «*Будка №27*», «*Рябина*», «*Майстер Черняк*»).

Лексико-семантичний спосіб словотворення власних назв творів представлений здебільшого синтаксичним способом (130; 76,02 %: «*Байка про байку*», «*Грицева шкільна наука*», «*Гуцульський король*»), семантизацією (36; 21,05 %: «*Квіток*», «*Киця*», «*Ріпник*») та плюралізацією (5; 2,93 %: «*Різуни*», «*Цигани*», «*Яндруси*»).

Серед власних назв, утворених синтаксичним способом, переважають прозові твори (124; 93,94 %): «Свинська конституція», «Сойчине крило», «Мій злочин». Зокрема, номінацій зразків малої прози фіксуємо 114 (73,54 %), і це назви оповідань (87; 71,31 %: «В тюремнім шпиталі», «Злісний Сидір», «Із галицької «Книги Битія»), казок (24; 82,75 %: «Історія однієї конфіскати», «Королик і Медвідь», «Лис Хапко») та 4 новели (100 %: «Неначе сон», «Син Остапа», «Хмельницький і ворожбит»). Великі прозові форми (9; 100 %) представлені пропріативами на позначення назв повістей (7; 100 %: «Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті», «Основи суспільності», «Перехресні стежки») та романів (2; 100 %: «Петрії й Довбушуки», «Лель і Полель»). Драматичних творів, утворених синтаксичним способом, зареєстровано 7 (10 %), і це номінації власне драм (5; 83,33 %: «Будка №27», «Сон князя Святослава», «Три князі на один престол»), по одній комедії (50 %: «Майстер Черняк») та драмі-феєрії (100 %: «Сон князя Святослава»).

Переважно власні назви творів, утворені синтаксичним способом, є словосполученнями (95; 73,08 %: «Гриць і панич», «Два приятелі», «Украдене щастя») різних видів. Частіше фіксуємо номінації творів, що виступають у ролі словосполучень, при яких слова об'єднуються між собою як граматично нерівноправні, одне з них є головним, а друге – залежним (51; 53,68 %: «Домашний промисл», «Микитичів дуб», «Мій злочин»). Більшість таких назв поєднані зв'язками узгодження (33; 64,71 %): «Батькова шапка», «Добрий заробок», «Звичайний чоловік»), значно менше – керування (18; 35,29 %: «Основи суспільності», «Пирого з черниціями», «Терен у нозі»).

Власні назви текстів, які є сурядними словосполученнями, – це поєднання двох і більше повнозначних слів як граматично рівноправних (44; 46,32 %: «Дрозд та Лис», «Заєць і Їжак», «Лис і Дрозд»). Майже всі номінації поєднані єднальними сполучниками (43; 95,56 %: «Лисичка та Журавель», «Лисичка та Рак», «Мурко й Бурко»).

Крім того, трапляються і словосполучення-фрази, що безпосередньо виступають простими реченнями (35; 26,92 %: «*Нестор був тяжко ранений*», «*Як звірі правувалися з людьми*», «*Як згода дім будувала*»).

Семантизація – це процес переходу слів у певні розряди власних назв без будь-якої зміни їхньої граматичної структури та звучання, що членується на онімізацію і трансонімізацію [СОПУМ, 2008, с. 510]. Власних назв творів такого виду ми зареєстрували 36 (21,05 %: «*Довбанюк*», «*Оловець*», «*Пані*»). Більшість таких назв трапляється серед власних назв зразків малої прози (33; 91,67 %: «*Свиня*», «*Слимак*», «*Шкода*»). Такий тип словотвору серед власних назв драматичних творів продуктивністю не відзначається (3; 8,33 %: «*Жандарм*», «*Рябина*», «*Учитель*»).

Номінацій творів, утворених шляхом онімізації, тобто шляхом переходу апелятива до складу оніма, зафіксовано 29 (80,56 %). Передусім це найменування прозових творів малої форми (26; 16,77 %), представлені назвами оповідань (24; 19,67 %: «*Муляр*», «*Школяр*»), казок (8,69 %: «*Опозиція*», «*Ріпка*»); менш продуктивні назви драматичних творів (3; 30 %: «*Жандарм*», «*Рябина*», «*Учитель*»).

Трансонімізовані номінації – це власні назви, які перейшли з одного розряду пропріативів до іншого. Таких бібліонімів реєструємо лише 7 (19,44 %), і це назви оповідань (7; 5,73 %: «*Вільгельм Тель*», «*Герико Гольдмахер*», «*Дріада*»).

Найменшою продуктивністю відзначаються плюралізовані номінації творів (утворення онімів у формі *pluralia tantum*), їх зафіксовано 5 (2,92 %), і це все твори малої прози, зокрема чотири оповідання (3,28 %: «*Буряки*», «*Різуни*», «*Цигани*») та одна казка (3,44 %: «*Бодяки*»).

Морфологічний спосіб словотворення має такі різновиди: афіксальний, безафіксний, складання (часто комбінується з афіксацією, утворюючи комбінований, або змішаний, підвид), конверсія. Проте він не відзначається продуктивністю, оскільки серед власних назв творів трапляється лише три

(1,4 %) такі денотати. Зокрема, це стосується складання, тобто утворення складних онімів, які мають у своєму складі не менше двох кореневих морфем із з'єднувальною голосною або без неї [СОПУМ, 2008, с. 364]. Номінації творів такого типу словотворення – це словоскладання, представлене назвами казок (10,34 %: «*Вовк-старшина*», «*Лисичка-кума*», «*Лисичка-черничка*»).

Крім того, варто зауважити, що значна кількість власних назв творів Івана Франка різного характеру є польського походження (40; 18,69 %: «*Bursak*», «*Historja koïucha*», «*Jeden dzień z życia uliczników Lwowskich*»), Природно, що в цих мовах простежуються взаємовпливи, які зумовлюють багато спільних рис на усіх мовознавчих рівнях. І. В. Кононенко зазначає: «Дериваційні процеси у кожній мові, в тому числі в українській і польській, приводять до формування номінативних одиниць на основі інших слів, напр.: замітати, uczesać. В усіх слов'янських мовах використовуються такі способи словотвору (деривації), як морфологічний (афіксальний) та лексико-семантичний спосіб» [Кононенко]. Саме тому на сьогодні не виникає значних труднощів, аби з'ясувати дериваційні процеси таких назв. Номінації творів переважно утворені лексико-семантичним способом, зокрема це всі назви прозових творів (40; 19,61 %). З них 38 пропріативів фіксуємо серед малої прози, що представлені оповіданнями (38; 24,05 %: «*Jać Zelepuha*», «*Sen robotnika*», «*Uroczystość*»).

Більшість власних назв творів малого жанру перекладного характеру утворено лексико-синтаксичним способом (26; 65 %), що безпосередньо є оповіданнями (16,45 %): «*Jak Rusin thukł się po tamtym świecie*», «*Jeden dzień z życia uliczników Lwowskich*», «*Lekcja kaligrafji*»). Крім того, трапляються й онімизовані номінації творів (12; 7,59 %: «*Bursak*», «*Demokrata*», «*Hawa*»).

Реєструємо дві номінації великих жанрів, утворені лексико-синтаксичним способом, і це по одній повісті (12,5 %: «*Zachar Berkut*») та роману (33,34 %: «*Lelum i Polelum*»).

Отже, дериваційні процеси серед власних назв творів вирізняються продуктивністю лексико-семантичного способу словотворення, зокрема синтаксичного його різновиду як серед номінацій власне українського походження, так і перекладних творів Івана Франка.

2.3. Систематизація найменувань за семантикою твірної основи

Дослідження власних назв з погляду твірних основ розглядали Ф. Міклошич, Ф. Палацький, А. М. Селіщев, В. Семенов-Тянь-Шанський, В. Ташицький та ін. Звичайно, з часом поглиблення ономастичних студій сприяло й удосконаленню відповідної градації пропріативів, адже практично кожне описове дослідження найменувань і ареального, і регіонального плану містило характеристику їхніх твірних основ (проте такі систематизації іменувалися по-різному: семантична, лексико-семантична, словотвірна тощо) [СОПУМ, 2008, с. 418]. Надалі наукові розвідки збагатилися напрацюваннями Д. Г. Бучка, Н. М. Подольської, В. В. Німчука, О. В. Суперанської, М. М. Торчинського.

У першому зібранні українських ономастичних термінів В. В. Німчука семантичну структуру онімів характеризують 22 словникові статті [Німчук, 1966, с. 24–43].

М. М. Торчинський у монографії «Структура онімного простору української мови» наголошує на поділі власних назв на відапелятивні, відонімні та комбіновані назви [СОПУМ, 2008, с. 422].

Відапелятивний онім – це власна назва, утворена від апелятивного слова або словосполучення (субстантива, ад’єктива, дієслова і т. п.) без деривації, з деривацією, шляхом складання і т. п.

Номінацій творів відапелятивного походження було зафіксовано 164 одиниць, що становить 76,64 %: «*Без праці*», «*Вугляр*», «*Оловець*». Більшість таких назв трапляється серед прозових творів (159; 77,94 %: «*Пані*»,

«Поєдинок», «Різуни»), зокрема малих (152; 78,76 %), і це найменування оповідань (138; 87,34 %: «Слимак», «Шкода», «Щука») та казок (14; 45,16 %: «Ріпка», «Свиня», «Rebasz»); а також п'ять назв великих прозових жанрових форм: чотирьох повістей (45,45 %: «Великий шум», «Основи суспільності», «Перехресні стежки») й одного роману (33,33 %: «Не спитавши броду»).

Значно менше реєструємо відапелятивних власних назв драматичних творів (5; 78,66 %): трьох власне драм (83,33 %: «Будка №27», «Жандарм», «Кам'яна душа»), по одній комедії (50 %: «Учитель») та трагікомедії (100 %: «Рябина»).

Власні назви творів є як однокомпонентними денотатами (64; 33,6 %: «Гава», «Ірригація», «Рубач»), так і багатокомпонентними (100; 66,4 %: «Гірчичне зерно», «Не спитавши броду», «Historja kozuscha»).

У складі відапелятивного бібліонімікону багатокомпонентного складу фіксуємо дві і більше лексем, що становить поєднання стрижневого поняття різного характеру та додаткової інформації. Такі власні назви творів є особливими, оскільки при номінації відбувається конденсація понять, що стосується героїв, сюжетних ліній, тем, ідей, які безпосередньо знаходять місце в заголовку.

Зокрема, у відапелятивних багатокомпонентних прозових і драматичних творах Івана Франка варто відзначити такі моделі:

-концепт (поняття різного характеру, що наявне у творі і підкреслює тему, головну ідею) + додаткова, уточнювальна інформація (65; 65 %: «Перехресні стежки», «Патріотичні пориви», «Dobry zarobek»). Більшість таких назв – це поєднання **«концепт (поняття) + прикметник»** (61; 93,85 %: «Добрий заробок», «Звичайний чоловік», «Наша публіка») або **«концепт (поняття) + числівник»** (4; 6,15 %: «Будка №27», «Два приятелі», «Три князі на один престол»);

-назви розповідного характеру (35; 35 %: «Куди дивають ся старі роки», «Як звірі правувалися з людьми», «Pojedunek. Zimowa opowieść»).

Однокомпонентні бібліоніми відапелятивного походження в основному є іменниками, їх мотивує низка лексико-семантичних груп слів.

Зокрема, ватро відзначити продуктивність **антропоцентричних номінацій** (34; 53,13 %). Досить часто назви вказують на **рід заняття, професію** (30; 88,24 %) як у чоловічому: «*Owczarz*» ← «вівчар» – «1. Той, хто доглядає овець; овечий пастух, чабан» [СУМ, Т. 1, с. 551], «*Ріпник*» – «заст. Робітник у шахті, який видобував нафтову ропу» [СУМ, Т. 7, с. 576], «*Murarz*» ← «муляр» – «Фахівець, майстер мурування» [СУМ, Т. 4, с. 825]; так і жіночому роді «*Manipulantka*» ← «маніпулянтка» – «іст. жінка-службовець» [СУМ, Т. 4, с. 798]. Крім того, періодично трапляються бібліоніми у яких відображено **соціальне становище** (3; 8,82 %), яке співвідноситься з людиною «*На дні*» – «3. перен. Найважчі умови життя, в які потрапляє найбільш пригноблена частина суспільства» [СУМ, Т. 2, с. 314], «*Опозиція*» – «Протидія, опір кому-, чому-небудь; протиставлення своїх поглядів, дій або своєї політики іншим поглядам, діям або політиці» [СУМ, Т. 5, с. 520]. Наявні й назви, у яких є **характеристики людських властивостей, здібностей** (1; 2,94 %): «*Геній*» – «Особа, наділена геніальністю» [СУМ, Т. 2, с. 51].

Трапляються й назви заголовків, **що вказують на місце локації** (12; 18,8 %). У складі онімів такого типу наявні прийменники, до прикладу: «*У кузні*» ← «кузня» – «Майстерня (або цех), де обробляють метал куванням» [СУМ, Т. 4, с. 386], «*Під оборогом*» ← «оборіг» – «Повітка на чотирьох стовпах для зберігання сіна, збіжжя і т. ін..» [СУМ, Т. 5, с. 550], «*У столярні*» ← «столярня» – «Майстерня, де обробляють дерево й виготовляють вироби з нього» [СУМ, Т. 9, с. 728].

Важливу роль у творенні бібліонімів відіграють **відфлоролексемні назви**, яких ми зафіксували 8 (12,5 %) одиниць. У більшості найменування такого виду утворюються від назв кущів: «*Рябина*» ← «розм., рідко. Те саме, що горобіна» [СУМ, Т. 7, с. 920] або трав'янистих рослин:

«Будяки» ← «будяк» – «Колюча трав'яниста рослина-бур'ян» [СУМ, Т. 1, с. 249]; «Ріпка» ← «ріпа» – «1. Овочева коренеплідна дворічна рослина родини хрестоцвітих» [СУМ, Т. 7, с. 575].

Крім того, номінації творів співвідносяться з **лексемами на позначення тварин**, проте під час опрацювання власних назв такого виду потрібно звертати увагу на особливість жанрової специфіки твору. Оскільки ми до малої прози Івана Франка зараховуємо назви казок, де головними героями виступають тварини, наділені людськими властивостями, то відбувається онімізація лексем ще на початковому етапі, вони пишуться з великої літери і, по суті, є іменами. Саме тому ми зараховуємо до відзоолексемних назв номінації, що трапляються серед оповідань, новел, великих жанрових форм та драм. Онімів такого типу ми зареєстрували 6 (9,38 %). Зокрема, це назви риб – оповідання «*Щука*», пор. щука – «Хижа прісноводна промислова риба, що має видовжене тіло із сплющеною зверху витягнутою головою» [СУМ, Т. 11, с. 609]; безхребетних: «*Ślimak*» ← «слимак» – «1. Безхребетна тварина роду червононогих молюсків; равлик» [СУМ, Т. 9, с. 353]; а також комах «*Блощиця*», пор. блощиця – «1. Невелика сплюснена хоботна комаха – паразит тварин і людини [СУМ, Т. 1, с. 202].

Відзначаємо й пропріативи, похідні від **абстрактних понять** (3; 4,7 %): «*Батьківщина*» – «1. Країна стосовно до людей, які народилися в ній і є її громадянами; вітчизна» [СУМ, Т. 1, с. 112-113], «*Тріумф*» – «Видатний, блискучий успіх, перемога; торжество» [СУМ, Т. 10, с. 278], «*Uroczystość*».

Серед власних назв творів відапелятивного походження трапляється одна (1,56 %) віддієприкметникова номінація, що окреслює стан людини: «*Знеохочений*» – «Позбавлений бажання, прагнення до чого-небудь» [СУМ, Т. 3, с. 567].

Відонімна назва – це пропріатив, що утворився від будь-якої іншої власної назви без деривації, з деривацією, шляхом складання і т. д. Номінацій творів такого типу ми зафіксували 19 (8,88 %). Зокрема, це назви прозових

творів (9,31 %), представлених казками (11, 35,48 %: «Ворона і Гадюка», «Лисичка та Журавель», «Свиня») та оповіданнями (7; 4,43 %: «Борис Граб», «Мавка», «Цигани»). Крім того, фіксуємо дві назви творів великих жанрових форм – це номінації повісті (1; 12,5 %: «Захар Беркут») та роману (1; 33,33 %: «Петрії й Довбуцуки»).

Номінації творів, що походять від власних назв, здебільшого є **багатокомпонентними** (14; 73,68 %). Часто такі біблійніми утворюються **від зоонімів**, і в більшості випадків це стосується казок (11; 78,57 %): «Вовк, Лисиця і Осел» «Гава і Вовкун» «Заець і Їжак», а також прозоніми «Герико Гольдмахер», «Петрії і Довбуцуки», ««Lelut і Polelut».

Однокомпонентні відонімні назви творів трапляються рідко (5; 26,32 %). Оними такого типу представлені: **міфонімами** (2; 40 %: «Дриада» – «У грецькій міфології – німфа – покровителька дерев» [СУМ, Т. 2, с. 413]; «Мавка» – «1. Казкова лісова істота в образі гарної голої дівчини з довгим розпущеним волоссям; лісова німфа» [СУМ, Т. 4, с. 587]); та по одній назві, що утворилися від **антропоніма** (20 %: «Довбанюк»), **зооніма** (20 %: «Киця»), **етноніма** (20 %: «Суганіе» ← «цигани» – «Народність індійського походження, що живе невеликими групами майже в усіх країнах світу; особи, які належать до цієї народності» [СУМ, Т. 11, с. 208])

Комбінованих номінацій творів зафіксовано 31 (14,48 %), і серед них більше прозових творів (28; 17,10 %), зокрема малої прози (26; 15,48 %), що представлені назвами оповідань (19; 13,11 %: «Малий Мирон», «Оповіданє про царя Аггея», «Јаc Zeleruha»), казок (5; 13,79 %: «Казка про Дурила», «Лис Хапко», «Суд святого Миколая»), новел (2; 50 %: «Син Остапа», «Хмельницький і ворожбит»). Значно менше трапляється комбінованих номінацій великих прозових форм (2; 44,44 %), і це дві повісті (42,86 %: «Борислав сміється», «Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті»). Крім того, фіксуємо дві (20 %: «Війт із Заламеї», «Майстер Черняк») назви драматичних творів такого виду.

Більшість власних назв такої структури у своїй основі містять:

- **антропоніми** (28; 90,32 %), як імена: «Гриць і панич», «Злісний Сидір» «Лесишина челядь»; так і прізвища: «Хмельницький і ворожбит»;

- **топоніми** (2; 6,45 %): «Ярмарок у Сморгю»; «Як Юра Шикманюк брів Черемошем»;

- **агіоніми** (1; 3,23 %): «Суд святого Миколая».

Отже, більшість власних назв мають відапелятивне походження, значно менше комбінованих та відонімних пропріативів. Під час дослідження семантики твірних основ прослідковуються впливи жанрової специфіки на назвотворчий процес, що проявляється безпосередньо на синкретизації семантичного ядра як елемента образності твору та особливостей відонімного походження малої прози, зокрема казок.

2.4. Мотиваційна типологія онімів

Заголовок як засіб вторинної номінації виник на підставі переосмислення вже відомих мовних одиниць. Акт називання твору спрямовано на ідентифікацію унікального об'єкта (зокрема літературного твору) за допомогою актуалізації найважливішої, на думку автора, інформації в заголовку. У багатьох творах заголовок настільки глибоко закодований, що лише після прочитання тексту можливе його декодування. У контексті нашої роботи вагомим є визначення поняття «мотивація» як вершини дослідження будь якої власної назви.

Мотив номінації – це насамперед з'ясування тієї причини, яка зумовила з-поміж багатьох варіантів можливих найменувань вибір лише одного, який і став власною назвою [СОПУМ, 2008, с. 444]. Мотиваційне значення, звичайно, відрізняється від словотвірного, «що встановлюється на основі семантичного співвідношення похідних слів та їхніх твірних і виражається за допомогою словотворчого форманта» [СОПУМ, 2008, с. 445].

М. М. Торчинський у монографії «Структура онімного простору української мови» зазначає, що мотиваційна класифікація, ґрунтуючись передусім на тій основній ознаці денотата, яка покладена в основу його власної назви, повинна передбачати поділ онімів на *анотропейні, асоціативні, ідеологічні, квалітативні, локативні, меморіальні, номінальні, патронімічні, посесивні, символічні, ситуативні, сутнісні та темпоральні*, всередині яких можливе додаткове розмежування; значна частина пропріативів, особливо складних і складених, має *комбіновану мотивацію* (найбільш поширеними є квалітативно-локативні найменування); до *назв невідомої мотивації* належать оніми, походження яких не вдалося з'ясувати [СОПУМ, 2008, с. 448].

Номінації творів – це індивідуальні та оригінальні онімні одиниці, що з погляду структури тяжіють до багатоконпонентного складу, тобто розлогості, мають описовий характер, проте мотиваційні аспекти в цих назвах проявляють здатність синкретизації, оскільки, як зазначає В. С. Мержвинський, «...назва – це специфічний психосоціолінгвістичний вузол, який стягує всі, іноді навіть різнопланові, простори твору в єдиний смисловий пучок» [Мержвинський, 2007, с. 34].

Власні назви прозових та драматичних творів Івана Франка мають здебільшого одинарну мотивацію (157; 73,36 %: «*Батьківщина*», «*Дрозд та Лис*», «*Нана*»). Номінацій прозових творів ми зафіксували 151, що становить 74,02 %, серед них – 142 назви малих прозових творів (73,56 %), представлених номінаціями оповідань (118; 74,68 %: «*Дріада*», «*Іригація*», «*Demokrata*»), казок (21; 67,74 %: «*Осел і Лев*», «*Рінка*», «*Рубач*»), новел (3; 75 %: «*Наче сон*», «*Урочистість*», «*Хмельницький і Ворожбит*»); та найменування зразків великої прози (9; 81,82 %), зокрема шість повістей (75 %: «*Борислав сміється*», «*Захар Беркут*», «*Jak Rusin thukł się po tamtym świecie*») і трьох романів (100 %: «*Не спитавши броду*», «*Петрії й Довбуцуку*», «*Lelum i Polelum*»). Значно менше реєструємо назв

драматичних творів такого виду (6; 60 %), серед них чотири власне драми (66,67%: «Жандарм», «Кам'яна душа», «Славою і Хрудом») та по одній номінації комедії (50%: «Учитель») і трагікомедії (100 %: «Рябина»).

Найбільше фіксуємо **асоціативних назв** – 80, що становить 50,95 %. Загалом асоціативні (від «[франц. *associatif* < лат. *associare* – приєднувати] – який відображає зв'язок між уявленнями» [ССІС, 2006, с. 77]) власні назви виникають за аналогією до інших назв або реалій, подібність до яких є переважно індивідуальною, як і ті асоціації, які встановлюються або можуть бути встановлені в кожному конкретному випадку. До асоціативних, звичайно, не належать квалітативні, номінальні та символічні оніми, оскільки вказаний тип мотивації відстежується досить чітко [СОПУМ, 2008, с. 479–480]. Майже всі назви творів із асоціативною мотивацією трапляються серед зразків малої прози. Онімів такого типу ми зафіксували 71 (36,79 %); безпосередньо це номінації оповідань (62; 39,24 %: «Квіток», «Оловець», «Поєдинок»), казок (6; 19,35 %: «Геній», «Опозиція», «Rębacz»), новел (3; 75 %: «Неначе сон», «Урочистість», «Uroczystość»). Власних назв великих жанрових форм такого виду зафіксовано шість (54,56 %), це назви двох романів (66,67 %: «Петрії й Довбуцуки») та чотирьох повістей (50 %: «Захар Беркут», «Лель і Полель», «Zachar Berkut»). Драматичні твори представлені найменуваннями власне драм (2; 33,33 %: «Жандарм», «Славою і Хрудом») та комедій (1; 50 %: «Учитель»). Варто зауважити, що власні назви з асоціативними зв'язками серед номінацій мають своє відображення у творі, проте не прямо, а опосередковано, тобто бібліонім більш пов'язаний із темою, проблематикою твору, що проявляється в ході знайомства із самим твором.

Важливу роль у назвотворчому процесі відіграють й символи. **Символічні** («[грец. *symbolon* – знак, прикмета] – 1) предмет, дія тощо, які є умовним позначенням якогось образу, поняття, ідеї; 2) художній образ, який утілює якусь ідею; 3) загальноприйняте умовне позначення чого-небудь,

знак» [ССІС, 2006, с. 623]) оніми певною мірою подібні до номінальних, однак їхня мотивація будується на певних конотаціях, пов'язаних зі змістом твірної лексеми, і ці додаткові семантичні відтінки трансформують оніми в символи: індивідуальні, групові, регіональні, загальнонаціональні або всесвітні, які, проте, краще деталізувати при аналізі функціональних особливостей власних назв [СОПУМ, 2008, с. 478]. Нами було зафіксовано 35 (22,29 %) найменувань такого типу. Найчастіше серед них трапляються прозові твори (33; 16,18 %), зокрема малих жанрів (30; 15,54 %), і це 17 оповідань (10,76 %: «Дриада», «Мавка», «На дні») та 13 казок (41,93 %: «Бодяки», «Свиня», «Ślimak»). Серед великих жанрових форм (3; 27,28 %) – найменування двох повістей (25 %: «Для домашнього огнища», «Перехресні стежки») та одного роману (33,33 %: «Не спитавши броду»). Драматичні твори, в основі яких символічна мотивація, не такі продуктивні, адже таких номінацій ми зафіксували лише дві (20 %), зокрема по одній назві власне драми (16,67 %: «Кам'яна душа») і трагікомедії (100 %: «Рябина»). Зазвичай номінації творів такого типу в основу беруть флоролексеми чи зоолексеми. Проте цікавим є те, що часто трапляються й інші назви, здебільшого поєднання кількох слів, що у свідомості людини відтворюють різноманітні поняття, які є важливими для них, типу «домашнє вогнище», «перехресні стежки».

Кількісно такі ж показники мають власні назви, в основі яких локація (12; 10,26 %), пор. «локатив [лат. (*casus*) *locativus* – місцевий відмінок]», «локація [лат. *locatio* < *locare* – розміщувати] – виявлення місцеперебування якогось об'єкта...» [ССІС, 2006, с. 420]), тобто це **локативні** найменування, основним мотивом для виникнення яких є місцезнаходження їхніх денотатів. Здебільшого такі назви трапляються серед зразків малої прози (18; 11,47 %), зокрема оповідань (11,39 %), наприклад: «На роботі», «Під оборогом», «У столярні».

Крім того, реєструємо номінації творів із **ситуативними зв'язками** (22; 14,01 %). Вони такого типу виникають спорадично, на основі певної життєвої ситуації, актуальної в певний момент, що якраз і сприяла утворенню власної назви. Якщо асоціативні пропріативи переважно пов'язані з іншими онімами, то ситуативні мотивуються певними фрагментами дійсності (епізодами) [СОПУМ, 2008, с. 481–482]. В основному номінації творів із ситуативними зв'язками представлені малими жанровими формами, зокрема оповіданнями (21; 13,29 %: «*Нестор був тяжко ранений*», «*Поки рушить поїзд*», «*Jak Rusin thukł się po tamtym świecie*») та однією назвою власне драми (16,67 %: «*Чи здуріла?*»). Здебільшого найменування творів такого типу мають зв'язок із самим твором і носять розповідний характер.

Не відзначаються високою продуктивністю бібліоніми, що виникли на основі **квалітативних** ознак денотата: як зовнішніх (наприклад, розміру), так і внутрішніх (наприклад, особливостей поведінки в певних ситуаціях). Частково такі найменування можна вважати й апотропейними, оскільки вони містять відповідні побажання новонародженому [СОПУМ, 2008, с. 464–465]. Серед них – лише дві назви (1,28 %), це назви казок (2; 6,45 %: «*Без праці*», «*Знеохочений*»). Здебільшого такі пропріативи є відапелятивними відприкметниковими похідними.

Удвічі менше трапляється назв із комбінованою мотивацією, що пояснюється специфікою номінацій творів. Особливості назвотворчого процесу ще більше унаочнюються, коли проєктують на неї методологію О. О. Потебні. Маючи всі ознаки зовнішньої форми слова, внутрішня форма заголовка значно об'ємніша, ніж внутрішня форма будь-якої іншої лексичної одиниці твору. Цю особливість титулу можна пояснити його властивістю «вбирати», «поглинати» наступний текст, який формально істотно перебільшує перший. Очевидно, на цьому рівні назва твору вподібнюється до власної назви [Мержвинський, 2007, с. 33]. Таких власних назв ми зафіксували 57 (26,64 %: «*Гуцульський король*», «*Звірячий бюджет*»,

«*Chłopska komisja*»), здебільшого це складні й складені пропріативи, компоненти яких вказують на різні ознаки, що лягли в їхню основу.

Серед таких онімів продуктивністю відзначаються прозові твори (53; 25,98 %), зокрема мала проза (51; 26,42 %), і це назви 40 оповідань (25,31 %: «*Батькова шапка*», «*Із галицької «Книги Битія»*», «*Historja kożucha*»), 10 казок (32,26 %: «*Острий-преострий староста*», «*Свинська конституція*», «*Суд святого Миколая*») і одна новела (25 %: «*Син Остапа*»); крім того, фіксуємо дві повісті (25 %: «*Великий шум*», «*Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті*»). Драматичних творів нарахували чотири (40 %), це номінації власне драм (2; 33,33 %: «*Будка №27*», «*Війт із Заламеї*»), одна комедія (50 %: «*Майстер Черняк*») та одна драма-феєрія (100 %: «*Сон князя Святослава*»).

Варто відзначити, що серед власних назв творів комбінованої мотивації трапляються як двокомпонентні мотиваційні відношення, так і більш складні конструкції.

Найменування творів (29; 50,88 %) здебільшого мають такі мотиваційні моделі, як:

квалітативно-асоціативна (19; 65,52 %): «*Злісний Сидір*», «*Малий Мирон*», «*Dobry zarobek*»;

сутнісно-асоціативна (10; 34,48 %): «*Казка про Добробит*», «*Казка про Дурила*», «*Vajka o dobrobycie*».

Зафіксовано по одній моделі інших двокомпонентних мотивацій (загалом їх 12; 21,05 %), таких як:

- **асоціативно-квалітативна**: «*Будка №27*»;

- **асоціативно-символічна**: «*Суд святого Миколая*»;

- **асоціативно-сутнісна**: «*Майстер Черняк*»;

- **квалітативно-апотропейна**: «*Украдене щастя*»;

- **квалітативно-сутнісна**: «*Галицькі образки*»;

- **локативно-асоціативна**: «*Із галицької «Книги Битія»*»;

- **посесивно-асоціативна:** *«Грицева шкільна наука»;*
- **посесивно-сутнісна:** *«Лесишина челядь»;*
- **символічно-асоціативна:** *«Свинська конституція»;*
- **сутнісно-асоціативна:** *«Оповідання про половчина»;*
- **сутнісно-локативна:** *«Війт із Заламеї»;*
- **сутнісно-символічна:** *«Куди діваються старі роки».*

Слід відзначити, що власні назви з комбінованою мотивацією можуть складатися з поєднання трьох мотиваційних зв'язків, які вплинули на процес формування пропріатива. Трикомпонентні відношення (16; 28,07 %) також відзначаються продуктивністю, проте значно нижчою порівняно із двокомпонентними. Зокрема, це такі моделі, як:

- **сутнісно-асоціативно-символічна** (8; 50 %): *«Оповіданє про царя Аггея», «Оповідання про каменяра Евлогія», «Оповідання про розбійника Флавіана»;*

- **сутнісно-квалітативно-асоціативна** (7; 43,75 %): *«Оповіданє про лакомого опікуна», «Оповіданє про однорічних царів», «Оповіданє про смертну трубу і чотири скриньки»;*

- **сутнісно-асоціативно-квалітативна** (1; 6,25 %): *«Оповідання про чоловіка, що позичав богу».*

Як бачимо, власні назви творів з погляду мотиваційних відношень проявляють свою індивідуальність. Зокрема, це стосується синкретизації складних та складених бібліонімів у більш прості мотиваційні структури. Саме тому відзначаємо перевагу асоціативних та символічних назв, що нерідко до свого складу включають по декілька структурних компонентів, які, по суті, відображають одне поняття. Сутнісні мотиваційні зв'язки не фіксуємо, що пов'язано з особливістю функціонального застосування самого заголовка. Комбінованих номінацій творів майже вдвічі менше; здебільшого продуктивністю відзначаються двокомпонентні та трикомпонентні мотиваційні відношення. У складі обох груп основними є асоціативні,

сутнісні та квалітативні мотиваційні зв'язки, оскільки аналізовані пропріальні одиниці тісно пов'язані з твором, часто вказують на головних героїв, ідею, проблематику, тему, яка ускладнюється додатковою інформацією.

2.5. Функціональні особливості пропріативів

Кожна літературна доба пропонує свої закони номінування творів, виробляє так звану «моду» на певний вид заголовка. Перебуваючи під тиском певної літературної доби, письменник мимоволі приймає наявні «канони» і намагається діяти в окреслених межах традиції. Саме тому ознакою індивідуальності письменницького таланту (якщо за основу брати саме заголовок) стає вміння автора розширити межі сформованих традицій, внести віхи нового та запропонувати дієві засоби розвитку цієї важливої ділянки творчості.

Загалом варто зазначити, що заголовок художнього тексту відіграє важливу роль у його сприйнятті читачами та виступає гарантом успішної реалізації твору надалі. Зокрема, він виконує дві функції: внутрішню – «з позиції автора» (номінативна, текстотвірна) і зовнішню – «з позиції читача» (репрезентативна, або організація сприйняття твору читачем).

Як зазначає О. О. Порпуліт, «істотним фактором підвищення смислового й емоційного змісту заголовка є звукова форма сполучуваності як основа організації номінації твору. Оскільки будь-яке слово, яке сприймається чи візуально, чи на слух, діє на свідомість реципієнта насамперед матеріально, стаючи джерелом подразнення слухових аналізаторів або прямо, або опосередковано: графічний образ імені «озвучується» у внутрішньому мовленні. Незвичне або особливим чином організоване сполучення звуків викликає природну слухову реакцію, яка і стає природним джерелом породження насолоди або невдоволення. І хоча реакція на звучання імені

має, безперечно, суб'єктивний характер, психометрія багатьох актів сприйняття дозволяє усереднити й об'єктивізувати індивідуальні враження, тобто передбачити реакцію аудиторії на використання «утвореного» заголовка-оніма» [Порпуліт].

І. М. Кочан зазначає, що заголовок виконує різні функції, і пояснює це тим, що він виступає актуалізатором практично всіх текстових категорій. Заголовок допомагає реципієнту (читачеві) орієнтуватися серед численних творів словесного мистецтва, що зумовлює функцію **виокремлення**. Проте знаковий характер заголовка якнайкраще виявляється в його зв'язку з художньою канвою. Перший знак тексту стає виразником глибинної семантики всього твору. Поетику заголовка розглядають у комплексі з питаннями вертикального контексту, де формальний план структури стає значеннєвим, а всі елементи тексту отримують адекватну інтерпретацію тільки за умови цілого сприймання.

Крім того, варто звернути увагу й на **інформативну** функцію, яка відіграє важливу роль будь-якого заголовка. У змістовій структурі твору йому належить суттєва роль, оскільки він передає в концентрованій формі основну тему чи ідею твору.

Стосовно **прогностичної** функції, то вона тлумачиться як здатність заголовка будувати у свідомості читача своєрідну проєкцію тексту, уможливлуючи цим передбачення його змісту. Успішна реалізація цієї функції залежить від контекстного середовища заголовка, що складається із взаємодії мікроконтексту, макроконткесту й екстралінгвістичного контексту. [Кочан, 2008, с. 61–62].

Дослідження власних назв творів крізь призму їх вираження дасть можливість дослідити функціональні особливості пропріальної лексики такого виду, як взаємозв'язок «автор-читач».

Відображення змістового навантаження тексту безпосередньо реалізується стосовно номінації заголовка в різних співвідношеннях. Відповідно до цього, виділяємо такі типи заголовків:

а) **прямі** (заголовок є прямим відображенням змісту твору);

б) **опосередковані** (візуалізація в заголовку опосередковано орієнтує на сюжет твору);

в) **завуальовані** (відтворення заголовку проявляється в контексті під ознайомлення з твором);

г) **дезорієнтовані** (вводить читача в оману відповідно до сюжету).

Серед драматичних і прозових творів Івана Франка фіксуємо 98 (45,78 %) номінацій, у яких прослідковується прямий зв'язок між твором і заголовком. Відображенням **прямой відповідності** можуть бути твори, у яких зафіксовані антропоніми, що вказують на героїв – як головних, так і другорядних (типу «*Борис Граб*», «*Малий Мирон*», «*Панталаха*»).

Проте варто наголосити на особливостях жанрової специфіки, що проявляється у творах, зокрема в казках, де головні герої – зооніми: «*Вовк, Лисиця і Осел*», «*Лисичка-кума*», «*Королік і Медвідь*».

До цього типу також слід зарахувати номінації творів як розповідного характеру, так і певні асоціативні назви, що викликає головний «герой» («*Історія моєї січкарни!*», «*Murarz*», «*Owczarz*»). У творі «*Історія моєї січкарни!*» безпосередньо описана мрія головного героя твору мати січкарню аби готувати їжу для худоби. Головний герой їде до міста, де знаходить пані-жидівку і купує за невелику суму стару, розібрану січкарню. У новелі «*Murarz*» автор розповідає про чоловіка-муляра, який через скрутне становище своєї родини змушений йти на заробітки. Під час роботи у нього з підмайстром виникає суперечка, через яку його звільняють. З великою надією отримати роботу, він приходить на будівництво, але йому відмовляють та ображають. Надалі розвиток цих перипетії споглядає і описує зі свого боку автор, який є свідком цікавої ситуації. Чоловік намагається в

який раз задобрити підмайстра кухлем пива, і той без вагань із задоволенням випиває, однак у роботі відмовляє. Тобто зміст тексту у стиснутій формі відображений у назві.

До *опосередкованих заголовків*, яких ми нарахували 62 (28,97 %), відносимо номінації творів, що лише дотичні до основної сюжетної лінії (до прикладу: «*Без праці*», «*Опозиція*», «*Na dnie. Społeczno psychologiczne studium*», «*Суганіє*»).

Головний герой твору «*Без праці*», простий робітник – Іван, працював не гірше за інших, проте отримав прізвисько Лінюх. Казковий дід подарував йому чарівний перстень, що виконував усі його бажання. Незвичний подарунок не приніс очікуваного щастя головному герою, тому він відмовився від нього, і надав перевагу працювати. Провідна тематика твору винесена автором у назву, тобто це проблематика, що стосується не лише праці, але й ставлення людини до неї. Однак сприйняття заголовка до прочитання твору, і після – різне. Увесь сюжет лише дотично пов'язаний із назвою.

Схожий назвотворчий процес наявний і в оповіданні «*Під оборогом*», у якому розповідається, як малий стомлений Мирон у неділю, після походу до лісу, заліз у stodолу під оборіг та споглядає за народженням грози й громовиці. Головний герой фантазує, вступаючи в змагання із злими велетнями, й засинає. Родичі шукають його всюди і, нарешті, знаходять під оборогом. Основою назвотворення стали локативні відношення, що мають місце в самому творі, а не основна сюжетна лінія.

У новелі «*Пирогі з черницями*» («*Pierogi z czernicami*») автор розповідає про головного героя – малого шестилітнього хлопчика Лейбуня, який дуже любив пироги, але ця страва дуже рідко була на їх столі. От настав день народження Гольдбавма, і основною довгоочікуваною стравою були пироги з черницями. Проте, батько підмовив сина продати йому його порцію святкової страви. Коли настав час віддавати «товар», хлопчик розплакався, а

мати, дізнавшись про вчинок сина, покарала Лейбуня. Твір закінчується фразою батька: «– *А видиши! Тепер чей будеш знати, що значить тешефтсман!..*», яка психологічно готує малого до подальшого життя.

До опосередкованих назв заголовків також зараховуємо й символічні номінації («*Кам'яна душа*», «*Не спитавши броду*», «*Перехресні стежки*»). Власні назви такого типу опосередковано дають вказівку на сюжет, тематику, проте одного прочитання твору замало; крім того, варто орієнтуватися у смислового навантаженні вже існуючого символу, що є назвою. Номінації таких творів задають особливий тон та вказують на майстерність автора.

Завуальованих власних назв творів трапляється 53 (24,76 %). Як приклад, можемо назвати «*Гірчичне зерно*», «*Доктор Бессервіссер*», «*Сойчине крило*», «*Різуни*». Серед них є як метафоричні, так і символічні номінації, які в лаконічній формі виражають ідею твору. У більшості випадків читач може повністю усвідомити значення таких назв, проте лише після прочитання твору.

Власна назва твору «*Гірчичне зерно*» розпочинається із так-званого вступу, де описано про зерно, яке впало в землю та крім того, що має рости, повинно й виконувати певні функції. Номінація твору пов'язана з біблійною притчею, яка віддзеркалює взаємозв'язок між пізнаним, і незвіданим людиною.

Назву твору «*Доктор Бессервіссер*» читач сприймає спочатку як нейтральне прізвище іншомовного походження. Проте під час прочитання твору звертається увага на авторську характеристику персонажа: «*Pardon! Я й забув сказати, що наш любий доктор Бессервіссер належить власне до сеї другої категорії, до тих людей, котрі знають усе ліпше, ніж хтось інший, бо всюди знайдуть якусь помилку, а з природи наділені такою щасливою організацією, що твердо вірять: коли я поправлю отсю помилку, значить, я ближче правди, значить, я більший учений від онтого-о!*». І після прочитання твору висновкуємо, що ця характеристика віддзеркалена в заголовку, який у перекладі можна потрактувати як «Доктор, який знає все краще від усіх».

Якщо перед прочитанням тексту ми не уявляємо собі, про що розповідається в тексті, то після його прочитання одразу зрозумілим стає пряме значення іншомовного слова [Кочан, 2008, с. 63].

Твір «Різуни» написаний в епістолярній формі, головної героїні твору Маньки до Каськи, у якому подруга описує прощу на Кальварію та пригоду, яка з нею сталася. У листі звертається увага на паніку, яка була викликана вигуком «Різуни йдуть!», що в подальшому вилилося в цікаву історію. Манькина подруга Юльця потрапила в цікаву любовну історію з паном Броніславом, який на сповіді зізнався про жарт з Юльцею, але зовсім не в злім намірі, оскільки хотів одружитися на ній. Назва твору приховано пов'язана із сюжетною лінією, яка швидше стає приводом, другорядної текстової канви, яка доповнює основну.

Оскільки в процесі творення художнього наративу, тобто сукупності пов'язаних між собою реальних чи вигаданих подій, фактів або вражень, які складають оповідний текст, автор спілкується, вступає в діалог з абстрактним читачем, то структура такого тексту відповідає коду, який робить таку комунікацію можливою. При цьому автор орієнтується на певну модель сприймання, певний горизонт сподівання, який узгоджується з рівнем ідеологічної, психологічної, мовної рецепції адресата. У структурі наративного акту як форми комунікації між автором і читачем важливе значення має жанр текстуальної організації як певний код, унаслідок якого можливим є не тільки взаєморозуміння, але й творення розмаїтих інтерпретаційних можливостей сприймання тексту [Кочан, 2008, 64].

До текстів, що *дезорієнтують* читача відповідно до змісту, нами було зафіксовано незначну кількість творів, оскільки такі назви не виконують однієї із провідних функцій – інформативної. Зокрема, до таких номінацій належить оповідання (1; 0,46 %) – «Вільгельм Тель», у якому розповідається про розчарування головної героїні твору Олі у своєму коханому Володимирі,

оскільки вона не хоче йти на постійні вистави, зокрема й «Вільгельм Тель», які їй щоразу пропонує хлопець.

Процес розпізнання значення тексту відповідно до його назви охоплює тривалий прямо пропорційний час відповідно до його прочитання. Заголовок здебільшого у творі є однією з найсуттєвіших ознак, оскільки він є вкрапленням авторської індивідуальності відповідно до змісту написаного.

Звичайно, що власні назви творів, які розглядаються, тісно пов'язані з інформативністю, зв'язністю та цілісністю тексту. Подана в заголовку кожна лексема «пронизує» увесь твір, формуючи категорію зв'язності. Разом з тим, відповідно до поєднання слів відбуваються семантичні зміни, які ведуть до утворення індивідуального значення відповідно до твору та авторської майстерності. Усвідомлення цього значення відбувається після прочитання тексту та повернення до заголовка.

Висновки до розділу 2

1. Структурна градація власних назв творів передбачає виокремлення складених (159; 74,3 %), простих (52; 24,3 %) і складних (3; 1,4 %) номінацій; таке розмежування суттєво впливає на словотвірні, семантичні та мотиваційні атрибути аналізованих пропріальних одиниць.

Серед складених власних назв творів відзначаємо превалювання двокомпонентних (86; 54,08 %) номінацій. Найбільш продуктивною моделлю двокомпонентних біблїонімів є конструкція «прикметник + іменник» (53; 61,63 %). Крім того, багатоконпонентні власні назви представлені й іншими структурними типами, серед них – три- (43; 27,05 %), чотири- (22; 13,84 %), п'яти- (6; 3,77 %) та семикомпонентні (2; 1,26 %). Номінацій творів простої

будови здебільшого є іменниками, а складні пропріативи в основному представлені юкстапозитами.

2.Лексико-семантичним способом утворено 211 (98,6 %) власних назв твору, а морфологічним лише 3 (1,4 %).

Продуктивністю відзначаються лише три різновиди семантичних дериватів: синтаксичний спосіб (158; 73,83 %), власне семантизація (48; 22,43 %) та плюралізація (5; 2,34 %). Серед морфологічних утворень фіксуємо лише складання, представлене словоскладанням.

3.Аналіз семантики твірних основ пропріальних одиниць засвідчив перевагу відапелятивних найменувань (164; 76,64 %) над відонімними (19; 8,88 %) та комбінованими (31; 14,48 %).

Більшість відапелятивних назв є багатоконпонентними похідними (100; 66,4 %), що виникли за моделлю «концепт (поняття різного характеру, що наявне у творі і підкреслює тему, головну ідею) + додаткова, уточнювальна інформація» (65; 65 %), тобто переважно на основі поєднання «концепт (поняття) + прикметник» (61; 93,85 %).

Однокомпонентні біблійні відапелятивного походження (64; 33,6 %) в основному є іменниками, що мотивуються такими лексико-семантичними групами слів: антропоцентричні (34; 53,13 %), локативні (12; 18,8 %), відфлоролексемні назви (8; 12,5 %), зоолексеми (6; 9,38 %) та одиниці, що характеризують абстрактні поняття (3; 4,7 %).

Відонімні власні назви творів відзначаються перевагою багатоконпонентних структур (14; 73,68 %). Здебільшого такі номінації утворюються від зоонімів (11; 78,57 %), меншою продуктивністю характеризуються відантропонімні (3; 21,43 %) пропріативи.

Однокомпонентні відонімні біблійні представлені міфонімами (2; 40 %), антропонімами (1; 20 %), зоонімами (1; 20 %) та етронімами (1; 20 %).

Номінації творів з комбінованою семантикою в основі містять антропоніми (28; 90,32 %), значно рідше - топоніми (2; 6,45 %) та етніми (1; 3,23 %).

4. Власні назви драматичних та прозових творів зазвичай мають одинарну мотивацію (157; 73,36 %), зокрема асоціативну (80; 50,95 %), символічну (35; 22,29 %), ситуативну (22; 14,01 %) та локативну (18; 11,47 %), рідко – квалітативну (2; 1,28 %).

Серед різновидів комбінованої мотивації (57; 26,64 %) переважають конструкції з квалітативно-асоціативними (29; 50,88 %) та сутнісно-асоціативними (12; 21,05 %) зв'язками. Проте ми фіксуємо й складніші поєднання, зокрема сутнісно-асоціативно-символічні (8; 50 %) та сутнісно-квалітативно-асоціативні (7; 43,75 %).

5. Функціонування власних назв творів досить тісно пов'язано із взаємозв'язками між текстом та читачем. Більшість драматичних та прозових творів Івана Франка мають пряме (98; 45,78 %), опосередковане (62; 28,97 %) та приховане (53; 24,77 %) відображення змісту твору в заголовку. Менш продуктивними вважаємо дезорієнтовані (0,46 %) типи номінацій творів.

РОЗДІЛ 3. ВЛАСНІ НАЗВИ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

3.1. Особливості застосування власних назв у навчально-виховному процесі

Ономастика як наука про власні назви має важливе значення для формування мовної, етнокультурної компетентностей. Однак як розділ лінгвістики ономастика в середній школі вивчається лише в контексті певної тематики, що в подальшому викликає певні проблемні питання.

У закладах вищої освіти ономастика сьогодні є вибірковою дисципліною, вона пропонується до вивчення у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Донецькому національному університеті, Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Луганському національному університеті імені Т. Г. Шевченка, Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Ужгородському національному університеті, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Хмельницькому національному університеті, Чернівецькому національному університеті імені Ольги Коцюбинської тощо [Торчинський, 2010, с. 7].

Проте варто наголосити на вагомості вивчення таких лексем як особливих, що дають можливість не лише звернути увагу на пропріативи в системі мовного простору, але й акцентувати їхні лінгвістичні можливості, що значно розширяють компетенцію студента.

Звісно, у шкільних підручниках міститься надзвичайно велика кількість власних назв різних класів (найменувань країн, міст, річок, озер, імен) як ілюстративного матеріалу під час вивчення певної теми, проте їх опанування відбувається без глибокого аналізу й осмислення. Не можна не погодитись із

твердженням О. К. Данилюк, що формування ономастичних знань є важливим складником у контексті виховання мовної особистості, її мовної здатності, мовотворчості, досконалого володіння мовними навичками й уміннями, сформованості в неї потреб пізнавати мовні явища [Данилюк].

Специфіка власних назв безпосередньо пов'язана із засвоєнням теоретичних положень таких розділів мовознавства, як «Морфеміка» та «Словотвір», а також удосконаленням правописних умінь та навичок.

Власні назви, зокрема антропоніми, ергоніми, ідеоніми, космоніми, прагматоніми, топоніми, беззаперечно викликають зацікавлення серед учнів та студентів, оскільки це той багаж знань, із яким вони знайомляться поступово впродовж життя. Проте так звані «знайомі назви» періодично викликають певні труднощі при практичному їх застосуванні, зокрема правописі. Саме практичним застосуванням наочного матеріалу такого виду можна викликати зацікавлення до навчання, що надалі дасть позитивний результат.

Зокрема, антропоніми як власні назви людей дають можливість використовувати імена, прізвища, прізвиська, по батькові як ілюстративний матеріал під час вивчення особливостей відмінювання таких назв, утворення кличного відмінка, опису певних варіацій та особливостей стосовно родового застосування таких форм, правописних норм. Здебільшого особливу увагу учнів та студентів привертає саме етимологія оніма такого виду, що мимоволі провокує їх на ґрунтовніше дослідження слова.

Пропріативи на позначення різноманітних установ, закладів, магазинів відіграють важливу роль у нашому житті. Цікавим під час використання таких назв є те, що, крім дериваційних та правописних особливостей, значну увагу привертає невимуслене зацікавлення учнів та студентів семантикою твірних основ та мотивацією, що вплинула на утворення та побутування ергоніма.

Ідеоніми – власні назви витвору людської культури, мистецтва або науки, який має духовну та інтелектуальну цінність. Оніми такого виду здебільшого вимагають усталеності правописних норм. Проте, крім того, виникає зацікавлення щодо мотивів, що спричинили саме таку назву.

На особливу увагу заслуговують пропріативи на іменування космічних об'єктів, що знаходяться далеко від нас. Переважно об'єкти такого виду є цікавими, оскільки під час їх використання люди шукають асоціації, що могли б мотивувати таку назву. Космоніми вимагають ґрунтовності дослідження дериваційних та мотиваційних аспектів вивчення. Вживання таких назв є яскравим відображенням міжпредметних зв'язків мовознавства з іншими науками.

Прагматоніми – це власні назви предметів матеріальної сфери життєдіяльності людини. Пропріативи такого виду в мовленні використовуються щодня, оскільки вони покращують життя людини. Особливостями їх є те, що на прагматоніми впливають різноманітні історичні, економічні, соціальні процеси, зокрема мода. Саме тому людина щодня перебуває в стані вибору, що нерідко потребує дослідження власної назви як показника характеристик, означення, локації. Саме такі маніпуляції вимагають знання основ ономастичних досліджень.

Найбільш цікавим розділом ономастики для використання його в навчально-виховному процесі є топоніміка. Власні географічні назви виконують локативну функцію у житті людини. Беззаперечним є те, що більшість таких назв не зафіксовані, тобто це природна номінація, що відома невеликій групі людей. Топоніми викликають зацікавлення своєю етимологією; також потрібно знати їх правопис.

При відборі власних назв, які вивчатимуться в середній та вищій школі, необхідно дотримуватися таких правил:

- відібраний матеріал потрібно систематизувати відповідно до програми або навчального плану;

- ономастикон повинен відповідати рівню, інтересам учнів або студентів;

- вивчення ономастичного матеріалу бажано виконувати комплексно, всебічно, із перспективою використання його в майбутньому при викладанні різних дотичних предметів.

Основою вивчення будь-якої теми мовознавчих дисциплін є вживання певного виду ономастикону для того, щоб учні або студенти із власного досвіду виявили їхні певні особливості, а потім мали змогу самостійно використовувати його при потребі.

3.2. Система вправ на використання власних назв творів (на матеріалі драматичних та прозових творів Івана Франка)

Особливості назвотворчого процесу власних назв творів вирізняються своєрідністю майстерності письменника, його індивідуальним стилем. Крім того, неабияку роль при утворенні заголовків відіграють літературознавчі поняття, зокрема жанрова специфіка та літературна доба.

Серед заголовків прозових та драматичних творів Івана Франка є різні синтаксичні структури – від слова до речення, де перевагу мають словосполучення сурядного й підрядного типу. За семантикою це назви різних груп, найбільшу кількість яких становлять конструкції з антропонімами та заголовки із зоолексемами. Функції заголовків драматичних і прозових творів також багатопрофільні – від знакової, номінативної, до інформативної, прогностичної, естетичної, пізнавальної тощо. Варто відзначити й співвідношення найменування з текстом, оскільки воно також різне – від прямої інформації до опосередкованої, завуальованої та оманливої. Саме ці аспекти дають можливість використання власних назв як поліфункціональних під час вивчення мовознавчих процесів, у контексті певних тем. Власні назви творів, крім того, дозволяють їх застосовувати як

основи для інтегрованих уроків у середній школі або на суміжних дисциплінах у закладах вищої освіти.

Отже, пропонуємо варіанти вправ, які можуть бути використані під час вивчення різних розділів мовознавства для формування особливих умінь та навичок.

1. Вибрати та записати назви творів Івана Франка фонетичною транскрипцією та зробити повний їх фонетичний розбір:

«Будиночок в лісі»

«Грицева шкільна наука»

«Відьма»

«Дорогою ціною»

«Галицькі образки»

«Катерина»

«Геній»

«Маленький грішник»

«Герико Гольдмахер»

«Одержима»

«Гірчичне зерно»

«Цвіт яблуні».

2. Записати уривок із твору фонетичною транскрипцією.

Зафіксувати та описати фонетичні явища:

«...Оклик, що залунав із другого краю вулиці, вивів його з тої рівноваги. Він озирнувся і побачив, як півперек вулиці, кланяючись капелюхом і весело балакаючи, наближався до нього середнього росту підстаркуватий панок з коротко остриженим ріденьким волоссям, рудими, сивавими вусами, одягнений у чорний витертий сурдут. Д-р Рафалович мав бистре око і добру пам'ять, але не міг пригадати собі, щоб де-небудь і коли-небудь знав сього панка...» («Перехресні стежки»).

«...Максим Беркут, який аж нині, супроти найважливішого і найтяжчого діла, почув себе вповні самим собою, вповні начальником сеї невеличкої армії, заряджував з правдиво начальницькою вважливістю й повагою все, що належало до діла, нічого не забуваючи, ні з чим не кваплячись, але й ні з чим не опізнюючись...» («Захар Беркут»).

«...Були собі Вовчик-братик і Лисичка-сестричка. І задумали вони взятися чесно працювати. Винайшли собі нивку поля і змовилися посадити на ній картоплю...» («Лисичка і Вовк»).

3. Скласти метаграми до поданих номінацій творів Івана Франка:

«Гава»

«Мавка»

«Дріада»

«Різка»

«Квіток»

«Шкода»

4. Записати номінації творів у алфавітному порядку фонематичною транскрипцією:

«У столярні»

«Заєць і Медвідь»

«Фарбований Лис»	«Три міхи хитрощів»
«Хлопська комісія»	«У кузні»
«Задля празника»	«Заєць і Їжак»
«Суд святого Миколая»	«Заким рушить поїзд»
«Терен у нозі»	«Звичайний чоловік»
«Микитчів дуб»	«Звірячий бюджет»

5. Поставити наголос у поданих словах:

«Батьківщина»	«Тригація»
«Блощиця»	«Опозиція»

6. Визначити лексичний склад власних назв:

«Маніпулянтка»	«Бодяки»
«Жандарм»	«Олівець»
«Квіток»	«Для домашнього огнища»
«Киця»	«Кам'яна душа»
«Ліси і пасовиська»	

7. Схарактеризувати діалектологічні явища:

«Звірячий бюджет»	«Наша публіка»
«Ведмідь»	«Медвідь»
«Мулярь»	«Паницзняний хліб»

8. Виписати та провідміняти власні назви:

«...Поки Стальський бігав та балакав з кельнером, потім із старшим кельнером, далі з самим шефом реставрації» (Іван Франко, «Перехресні стежки»).

«...Сумно і непривітно тепер в нашій Тухольщині!...(Іван Франко, «Захар Беркут»).

«...Рафалович закинув якомсь при нагоді, що всі вулиці в місті поназивані іменами польських королів, гетьманів та патріотів, котрі тут ніколи не бували і нічим із сею місцевістю не зв'язані, а ані однісінька назва, ані один напис не нагадує, що се місто лежить на Русі і має якусь руську минувшину...» (Іван Франко, «Перехресні стежки»).

9. Зробити повний морфологічний аналіз лексем:

«Будяки»	«Пані»
«Вівчар»	«Поєдинок»
«Вовк-старшина»	«Вугляр»

10. Здійснити поділ іменників на групи (тверда, м'яка, мішана):

«Геній»	«Ріпка»
«Мавка»	«Ріпник»
«Отець-гуморист»	«Рубач»
«Різуни»	«Учитель»

«...Хитаючися і не зважаючи на стежку перед собою з піднесеною булавою зійшов Довбущук надолину і незадовго щез у гущавині бору що тягся величезним вінцем у стіп Довбушевого верху...» («Петрії й Довбущуки»).

«...Гарно думав пан і розумно, забув лише, що він сам не працював, а мав, не сповняв жадних обов'язків, а чув себе найспокійнішим на світі, а рано вставати ще змалечку не любив страшенно...» («Як пан собі біди шукав»).

«...Копають, копають та Лисиці швидко наскучила чесна праця. Нібито копає, а сама думає, як би то вихопитися та в корчі медку полизати. Ось у недалекому болоті поміж тростиною загукав Гук на все горло... Гуп-гуп-гуп Зараз зараз сватоньку... скрикнула Лисичка, немовбито її кликано. І вже кинула мотику та й збирається йти...» (Іван Франко «Лисичка-кума»).

18. Визначити мову оригіналу твору Івана Франка. Перекласти українською мовою номінації (при потребі використовуючи перекладний словник):

«Bursak»	«Demokrata»
«Chiopska komisja»	«Der Dorn im Fusse»
«Cyganie»	Der Schafhirt»
«Das Recht des Schweines»	Dobry zarobek»

19. Виписати власні назви, визначити рід, число та відмінок:

«...Грушатичі можна би вважати земним раєм, розкішним закутком нашого Підгір'я...» («Великий шум»).

«...Парубочили ми з Хомою, як рідні брати...» («Два приятелі»).

«...Побратиме, у вас нема роботи, возьміть наш волок та понаправляйте, підемо з неділі в Дністер на рибу...» («Два приятелі»).

20. На основі запропонованих номінацій творів Івана Франка визначити різницю дериваційних процесів апелятивної та онімної лексики:

«Знеохочений»	«Маніпулянтка»
«Киця»	«Ріпник»

21. Утворити словотворчі гнізда від поданих слів:

Ріпа	Свиня
Рубач	Цигани
Пані	Учитель

22. Зафіксувати специфічні лексичні одиниці та схарактеризувати їх:

«...Спасибіг вам, тітко Анно, і вам, тітко Насте, за вечерю!...» («Украдене щастя»).

«...Цілий плац на розі улиць Панської і Зеленої заповнений був людьми, деревом, камінням, цеглою, гонтям, купами глини і подобав на велику руїну...» («Захар Беркут»).

«...Що там будуцина! Що там минушина! Якось-то воно все буде!...» («Маніпулянтка»).

23. Визначити тип словотворення запропонованих власних назв творів Івана Франка:

«Поки рушить поїзд»

«Острий-преострий староста»

«Рубач»

«Яндруси»

«Лисичка-сестричка»

«Вільгельм Тель»

«Вовк-старшина»

«Осел і Лев»

24. Записати бібліоніми, розкривши дужки, враховуючи жанрову специфіку твору. Пояснити правопис.

«отець гуморист» – оповідання

«оповідання про розбійника флавіана» – оповідання

«острий преострий староста» – казка

«оповідання про каменяра евлогія» – оповідання

«гірчичне зерно» – оповідання

«доктор бессервіссер» – оповідання

«дрозд та лис» – казка

«із галицької «книги битія» » – оповідання

25. Які заголовки творів Івана Франка, на вашу думку, є прямим відображенням сюжету:

«Малий Мирон»

«Лисиця і Журавель»

«Перехресні стежки»

«Основи суспільності»

«Захар Беркут»

«Украдене щастя»

«Грицева шкільна наука»

«Історія моєї січкари»

26. Визначити співвідношення заголовка та тексту за мотивами творів Івана Франка:

«Ворони та Сови»

«Великий шум»

«Малий Мирон»

«Перехресні стежки»

«Захар Беркут»

«Сон князя Святослава»

27. Виписати драматичні твори Івана Франка та схарактеризувати їхній компонентний склад:

«Для домашнього вогнища»

«Рябина»

«Основи суспільності»

«Майстер Черняк»

«Або сиди, або плати»

«Чи здуріла?»

«Війт із Замалеї»

«Коли ще звірі говорили...»

28. Встановити відповідність між назвою твору та головними героями

а) Анна, її брати, Микола Задорожній,	1.«Украдене щастя»
б) Михайло Гурман	2.«Борислав сміється»
в) Євгеній Рафалович, Регіна Твардовська, Валеріан Стальський	3.«На дні»
г) Бенедьо Синиця	4.«Украдене щастя»
д) Андрій Темера	5.«Перехресні стежки»

29. Вказати назву твору Івана Франка за уривком:

«...– Валеріан Стальський! – з тріумфом скрикнув панок і знов зробив рух руками, мовби хотів кинутися в обійми д-ра Рафаловича. Але сей усе ще стояв недвижно, з поважним лицем, на котрому видно було напруження і надаремне шукання в закамарках споминів...» («Перехресні стежки»).

«...Се новий тухольський боярин, Тугар Вовк, справляв великі лови на грубу звірину. Він святкував почин свого нового життя,— бо недавно князь Данило дарував йому в Тухольщині величезні полонини і ціле одно пригір'я Зелемня; недавно він появився в тих горах і побудував собі гарну хату і оце першу учту справляє, знайомиться з доколичними боярами...» («Захар Беркут»).

«...Минув якраз рік після того важного дня. Блискучі надії батька на Грицеву будучину давно розвіялись. Професор просто сказав йому, що Гриць «туман вісімнадцятий», що ліпше зробить, коли відбере його додому і назад заставить гуси пасти. І справді, по році шкільної науки Гриць вертав додому якраз такий мудрий, яким був перед роком...» («Грицева шкільна наука»).

«...У школі дитина хапатися буде науки на диво, впиватися буде нею, як недужий свіжим повітрям, і скінчить на тім, що перейметься правдами науки і забажає перевести їх у життя...» («Малий Мирон»).

30. Виписати та схарактеризувати псевдоніми Івана Франка як особливу ономастичну категорію:

Баштовий	Захар Козуб
Брут Хома	Кремінь
Вітер	Марко
Джеджалик	Мирон
Живий	Нечуй

31. Погрупувати власні назви за класами онімного простору:

«Перехресні стежки»	«Sony»
Висока гора	«Приватбанк»

«Малий Мирон»

НВК№7

Південний Буг

ВА3-2109 «Супутник»

«Samsung»

ВА3-2121 «Нива»

32. Визначити структуру твірної основи бібліоніма:

«Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті»

«Лисичка-кума»

«Лисичка-черничка»

«Малий Мирон»

«Оповідання про смертну трубу і чотири скриньки»

«Як згода дім будувала»

33. Записати по три номінації творів Івана Франка за схемою:

1.) Відонімна відзоонімна багатокомпонентна

2.) Відапелятивна відфлоролексемна однокомпонентна

3.) Комбінована із сутнісно-асоціативними зв'язками

4.) Відапелятивна багатокомпонентна з квалітативно-асоціативними зв'язками

5.) Відонімна багатокомпонентна символічна

6.) Відапелятивна однокомпонентна іменникова локативної мотивації

7.) Комбінована з посесивно-асоціативними зв'язками

8.) Відонімна відетнонімна однокомпонентна.

34. Визначити семантику твірної основи власних назв творів Івана

Франка:

«Свинська конституція»

«Фарбований Лис»

«Старе добро забувається»

«Хлопська комісія»

«Три міхи хитрощів»

«Хома з серцем»

35. Визначити мотивацію твірної основи номінацій творів Івана

Франка:

«Борислав сміється»

«Суд святого Миколая»

«Не спитавши броду»

«Свиня»

«Хмельницький і Ворожбит»

«Син Остапа»

36. Написати твір-роздум на обрану тему:

«Франко-Хеллбой, або Квантовий стрибок у сучасність»

«Літературні мемуари, або новий етап вивчення творчості Івана Франка»

«Комікси за творчістю Івана Франка: прогрес чи деградація»

Отже, використання вправ, у яких аналізуються власні назви, зокрема номінації творів Івана Франка, під час вивчення мовознавчих дисциплін дає можливість кращого засвоєння певної теми, сприяє навчально-пізнавальній

активності як учнів, так і студентів. Крім того, варто зазначити, що такі процеси, зокрема зацікавлення, спонукає до самостійної роботи.

Висновки до розділу 3

1. Власні назви – це особливий клас лексики, який відіграє важливу роль для кожного з нас. Оними зосереджують у собі низку мовознавчих диференційних ознак, що проявляються з погляду граматики, орфографії, функціонування. Проте варто зауважити, що у програмі як середньої школи, так і вищої ономастика як окремий предмет не вивчається.

Кожний клас онімного простору знаходить своє застосування в контексті вивчення певної теми і на уроках рідної мови, і в курсі мовознавства. Такі назви можна використовувати як ілюстративний матеріал, вони викликають зацікавлення та мотивують учнів та студентів до подальших досліджень.

2. Система вправ на використання номінацій творів Івана Франка спрямована на розв'язання проблемних питань під час вивчення мовознавчих дисциплін. Проте ми звертаємо увагу й на особливості номінацій творів у курсі літературознавства.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Бібліонім – різновид ідеоніма; власна назва будь-якого письмового твору художнього, релігійного, наукового, політичного змісту і т. д. До онімів такого типу входять белетристиконіми, публіцистиконіми, документоніми, логосоніми, епістулоніми, клерикалоніми, оратіоніми, серіоніми. Крім того, відповідно до жанрової специфіки, їх поділяють на прозоніми, поетоніми, драмоніми.

2. Уперше увагу на проблему власних назв художніх творів звернув німецький мовознавець А. Бах, а 1931 року вийшла окрема праця, присвячена власним назвам творів С. Д. Кржижанівського. Теоретико-методологічним основам вивчення номінацій творів свої роботи присвятили Д. Г. Бучко, Ю. О. Карпенко, В. О. Никонов, Є. М. Єткін, Н. В. Подольська, О. В. Суперанська, М. М. Торчинський та ін.

3. У процесі дослідження було зафіксовано 214 номінацій різної жанрової форми та мовної належності драматичних та прозових творів Івана Франка. Безпосередньо варто відзначити перевагу номінацій власне українського (174; 81,31 %) походження над іншомовними (40; 18,69 %).

Високою продуктивністю відзначаються прозові номінації (204; 95,33%), серед яких здебільшого фіксуємо назви зразків малої прози (193; 94,61 %), таких як оповідання (158; 81,87 %), казка (31; 16,06 %) та новела (4; 2,07 %). Власні назви великих жанрових форм (11; 5,39 %) представлені номінаціями повістей (8; 72,72 %) і романів (3; 27,28 %). Значно менше реєструємо найменувань драматичних творів (10; 4,67 %), що представлені назвами драм (6; 60 %), комедій (2; 20 %) та по одній драмі-феєрії (10 %) і трагікомедії (10 %).

Більшість номінацій творів є складеними структурами (159; 74,3 %). Це пов'язано з особливістю заголовків, зокрема із функціями, які вимагають інформативності. Безпосередньо це назви двокомпонентної (86; 54,08 %) та

трикомпонентної 43 (27,05 %) побудови. Двокомпонентні номінації творів – це поєднання «прикметник + іменник» (53; 61,63 %) та «прийменник + іменник» (25; 29,07 %), які здебільшого дають уточнювальну інформацію квалітативного, локативного або асоціативного характеру. Трикомпонентні бібліоніми представлені моделлю: «іменник + прийменник + іменник» (20; 46,51 %), що забезпечує більш розгорнуту інформацію про твір різного характеру.

Крім того, наявні й інші менш продуктивні структури, зокрема: чотирикомпонентні (22; 13,84 %), п'ятикомпонентні (6; 3,77 %) та семикомпонентні (2; 1,26 %) назви. Вони такого виду мають описовий характер, що при трактуванні синкретизуються.

Значно рідше трапляються прості (52; 24,3 %) пропріативи, проте лише серед власних назв малих жанрових форм, що пояснюється особливістю структур таких творів.

Складних бібліонімів ми зареєстрували лише 3 (1,4 %); це, зокрема, всі юкстапозити, що поєднують два або більше слів в одному складному слові.

4. Дери́ваційний спектр бібліонімікону драматичних та прозових творів Івана Франка засвідчив значну перевагу семантичної дери́вації (211; 98,6 %) над морфологічною (3; 1,4 %).

Велика кількість складених форм спричинила активну словотвірну активність синтаксичного підвиду (158; 73,83 %). Вищою очікувалася продуктивність власне семантизації (48; 22,43 %), у складі якої онімізація апелятивів (29) учетверо переважає трансонімізацію (7). Періодично трапляються плуральні номінації (5; 2,34 %), більшість з них – назви зразків малої прози.

Варто звернути увагу, на морфологічний спосіб словотворення, що не відзначається продуктивністю. Здебільшого зафіксовані назви утворені складанням не менше двох корневих морфем із з'єднувальною голосною або без неї.

5. Твірними основами відапелятивних (164; 76,64 %) номінацій творів є антропоцентричні номінації (34; 53,13 %), що засвідчують рід заняття, професію (30; 88,24 %), соціальне становище (3; 8,82 %), характеристики людських властивостей, здібностей (1; 2,94 %); вказують на місце локації (12; 18,8 %), походять від флоро- (8; 12,5 %), зоолексем (6; 9,38 %) та абстрактних понять (3; 4,7 %). Словосполучення утворені за моделлю: «концепт + додаткова, уточнювальна інформація» (65; 65 %) та назви розповідного характеру (35; 35 %). Продуктивність вказаних типів залежить від особливостей жанрових форм певних видів творів та традицій у назвотворенні.

Серед відонімних номінацій (19; 8,88 %) закономірно домінують багатокomпонентні структури (14; 73,68 %). Здебільшого такий тип відзначається продуктивністю серед власних назв казок, які мають специфіку трактування, що пов'язано із поняттям персоніфікації. Однокомпонентні похідні (5; 26,32 %) виникали від імен алегоричних, вигаданих, фантастичних, міфологічних істот (2; 40 %), а також від імен, прізвищ, прізвицьк людей; кличок тварин, назв етносів.

Відапелятивно-відонімна семантика твірних основ (31; 14,48 %) переважно простежується в поєднаннях іменників та прикметників, частіше – з антропонімами (28; 90,32 %), значно рідше – з топонімами (2; 6,45 %) та агіонімами (1; 3,23 %).

6. Бібліоніми, незважаючи на структурну насиченість, у більшості мають одинарну (157; 73,36 %) мотивацію.

Основними різновидами мотиваційних відношень є асоціативні (80; 50,95 %), які виникають завдяки ототожненню особи або предмета, від якої виник бібліонім, та символічні (35; 22,29 %), в основі якої є образ, ідея, знак.

Із-поміж простих мотивацій кількісно виділяються оніми із ситуативними зв'язками (22; 14,01 %), які сприяли назвотворенню твору за певних обставин, що були актуальні в той момент; трапляється лише дві (2;

1,28 %) квалітативні назви, які вказують на ознаку безпосередньо або описово.

Продуктивними типами комбінованої мотивації є квалітативно-асоціативна (29; 50,88 %) та сутнісно-асоціативна (12; 21,05 %). Крім того, фіксуємо й інші менш продуктивні, проте більш складні за структурною типи мотиваційних відношень.

7. Заголовок художнього тексту відіграє першочергову роль у його сприйнятті читачами та виступає гарантом успішної реалізації твору надалі. Зокрема, він виконує цілу низку функцій. Саме тому основою функціонального дослідження власних назв творів є реалізація та встановлення взаємозв'язків між заголовком та твором.

Відповідно до цього, варто звернути увагу на продуктивність бібліонімів, у яких прослідковується прямий (98; 45,78 %) зв'язок між твором і заголовком, в основі яких здебільшого є антропонім. Крім того, продуктивністю відзначаються й назви творів із дотичними (62; 28,97 %) мотивами до основної сюжетної канви та завуальовані (43; 24,71 %) номінації, де наявна метафора, символ. Періодично реєструємо дезорієнтуючі (1; 0,46 %) назви, оскільки вони виходять за межі традиційного функціонального навантаження заголовка твору.

Зважаючи на власну назву твору, читач у будь якому разі формує категорію зв'язності між текстом і заголовком або впродовж читання тексту, або ретроспективно, після завершення прочитаного.

8. Ономастика як окремий предмет у середній школі не вивчається, а у вищій є вибірковою дисципліною. Проте варто звернути увагу на потенціал такого виду лексики, що дає можливість досягнути особливості мовних явищ, процесів та диференційних ознак власних і загальних назв.

9. Система вправ на використання номінацій творів зосереджена на розв'язанні проблемних питань під час вивчення і мовознавчих, і літературознавчих дисциплін.

10. Усі зафіксовані власні назви драматичних та прозових творів репрезентовано в додатку, який представлений реєстром бібліонімікону, відповідно до жанрової специфіки творчості Івана Франка.

11. Перспективу подальших студій вбачаємо у фіксації таких найменувань у інших авторів, що дозволить отримати більш достовірні результати. Крім того, на дослідження чекають й інші атрибути бібліонімікону, такі як темпоральні, структурні, функціональні тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бабичева, 2000 1. Бабичева Ю. В. Поэтика заглавия. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2000. Вып. 6. С. 61–64.
- Бабишин, 1968 2. Бабишин С. Д. Топоніміка в позакласній роботі з географії. Київ: Радянська школа, 1968. 93 с.
- Бабишин, 1962 3. Бабишин С. Д. Топоніміка в школі: на матеріалах Хмельницької області. Київ: Радянська школа, 1962. 122 с.
- Белей, 2002 4. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 175 с.
- Белей, 1995 5. Белей Л. О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії ХІХ–ХХ ст. Ужгород, 1995. 119 с.
- Боева 6. Боева Е. В. Заголовки у творчій спадщині Григорія Сковороди (структурно-семантичний аспект). URL: <http://karpenko.in.ua/wpcontent/uploads/2013/02/Voeva2.pdf> (дата звернення: 01.10.2021)
- Бочарова, 1999 7. Бочарова І. В. Лексико-семантичні та граматичні параметри назв релігійних свят у сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1999. 17 с.
- Бочарова, 2011 8. Бочарова І. В. Геортоніми як темпоральні синтаксеми. *Система і структура східнослов'янських мов*. 2011. Вип. 3. С. 3–9.
- Бучко, 2012 9. Словник української ономастичної термінології. Укладачі Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.
- Галич, 2006 10. Галич В. М. Поетика публіцистичного тексту (на матеріалі творчості Олеса Гончара): навчальний посібник. Київ: Шлях, 2006. 200 с.
- Герус-Тарновецька, 1986 11. Герус-Тарновецька І. Назовництво в поетичному творі. Мюнхен; Вінніпег, 1986. 144 с.
- Горбач, 2014 12. Горбач О. Семантико-синтаксичні особливості бібліонімів гумористично-сатиричних творів (на матеріалі збірок «Опудало» та «Веселий ярмарок»). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер. Мовознавство. Тернопіль: ТНПУ, 2014. Вип. 2 (24). С. 90–93.
- Грицюк, 1985 13. Грицюк Л. Ф. Семиотические и лингвопоэтические особенности заголовков стихотворных произведений (На материале англоязычной поэзии ХІХ–ХХ вв.): дисс. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Киев, 1985. 246 с.

- Грещук, 2008 14. Грещук В. ... Й не без моєї скромної підмоги (Робота І. Франка над мовою другої редакції повісті «Петрії і Довбушуки»). *«Для добра мільонів хай вічно живе...»*: збірник наукових праць на пошану 150-річчя від дня народження Івана Франка. Івано-Франківськ, 2008. 747 с.
- Данилюк 15. Данилюк О. К. Вивчення ономастики майбутніми вчителями початкової школи. URL: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2013/Pedagogica/2_150650.doc.htm. (дата звернення: 12.09.2021)
- Дворецкий, 1976 16. Дворецкий И. Х Латинско-русский словарь. Москва: Русский язык, 1976. 1096 с.
- Жайворонок, 2006 17. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
- Желтоногова, 2004 18. Желтоногова Т. В. Заголовок як компонент структури українського поетичного тексту: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Кіровоград, 2004. 216 с.
- Калінкін, 2000 19. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.02; 10.02.15. Київ, 2000. 35 с.
- Карпенко, 1969 20. Карпенко Ю. О. Велика літера і власні назви. *Українська мова і література в школі*. 1969. №II. С. 22–28.
- Карпенко, 1975 21. Карпенко Ю. О. Назва твору як об'єкт ономастики. *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ, 1975. Вип. 13. С. 65.
- Карпенко, 2009 22. Карпенко Ю. О. Заголовколомки. *Записки з ономастики*: збірник наукових праць. Одеса: Астропринт, 2009. Вип. 12. С. 126–191.
- Карпенко, 2008 23. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика : збірник статей. Одеса : Астропринт, 2008. 328 с.
- Кныш, 1992 24. Кныш Е. В. Лингвистический анализ наименований кинофильмов в русском языке: дис. ... канд. филол. наук. Одесса, 1992. 191 с.
- Кожина, 1988 25. Кожина Н. А. Заглавие художественного произведения: онтология, функции, параметры типологии. Проблемы структурной лингвистики. Ежегодник. АН СССР. Ин-т рус. яз. 1984. Москва, 1988. С. 167-183.
- Кононенко 26. Кононенко І. Дієслівна деривація в українській і польській мовах. URL: https://www.researchgate.net/publication/341113234_Dieslivna_derivacia_v_ukrainskij_i_polskij_movah
- Кочан, 2008 27. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 420 с.
- Кочан, 2016 28. Кочан І. М. Заголовки малої прози І. Франка як актуалізатори художнього тексту. *Проблеми гуманітарних*

- наук. Серія «Філологія». 2016. Вип. 38. С. 57–65.
- Кржижановский, 1931 29. Кржижановский С. Д. Поэтика заглавий. Москва: Никитинские Субботники, 1931. 32 с.
- Кухаренко, 1988 30. Кухаренко В. Интерпретация текста: учебное пособие. Москва: Просвещение, 1988. 192 с.
- Литвин, 2006 31. Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів XIX–XX століть): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05. Київ, 2006. 242 с.
- Мержвинський, 2005 32. Мержвинський В. В. Драматургія Лесі Українки: поетика власних назв: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2005. 203 с.
- Мержвинський, 2007 33. Мержвинський В. В. Поетика заголовків драматичних творів Лесі Українки. *Слово і Час*. 2007. № 2. С. 32–40.
- Мініна 34. Мініна О. В. Бібліопоетоніми як компонент поетонімосфери двології Кена Фоллетта «Стовпи Землі» та «Світ без кінця». URL: http://ea.donntu.org:8080/jspui/bitstream/123456789/32789/1/MininaEV_1_2013. (дата звернення: 18.09.2021)
- Мухаметгареева, 2017 35. Мухаметгареева Н. М. Артионим во французском и русском искусствоведческих дискурсах: лингвокультурологический аспект перевода: дис. ... канд. філол. наук. Уфа, 2017. 221 с.
- Никонов, 1974 36. Никонов В. А. Имя и общество. Москва: Наука, 1974. 274 с.
- Німчук, 1966 37. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія: (Проект). Повідомлення Української ономастичної комісії. Випуск 1. Київ: Наукова думка, 1966. С. 24–43.
- Олексенко, 2003 38. Олексенко В. П., Іваненко О. В. Ономастичні координати. Херсон, 2003. 190 с.
- Піддубна 39. Піддубна Н. В. Розбудова понятійного апарату теолінгвістики: бібліїзм, біблієма, біблійність, бібліонім. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/68>. (дата звернення: 11. 10.2021)
- Пирс, 1983 40. Пирс Ч. С. Из работы Элементы логики. *Grammatica speculativa. Семиотика*. Москва: Радуга, 1983. С. 151–210.
- Погинайко, 2008 41. Погинайко О. П. Автопереклад як особливий вид перекладу. *Наукові записки*. Том 72. Філологічні науки. 2008. С. 53–59.
- Подольская, 1988 42. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва: Наука, 1988. 192 с.
- Подольская, 1990 43. Подольская Н. В. Проблемы ономастического словообразования (к постановке вопроса). *Вопросы языкознания*. 1990. № 3. С. 40–53.
- Порпуліт 44. Порпуліт О. О. Роль власної назви у газетному

- заголовку. URL: <http://karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2013/01/Populit5.pdf> (дата звернення: 25. 09. 2021)
- Реммер, 2005 45. Реммер С. А. Хрононимы как особый разряд собственных имен: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02 – рус. язык. Донецк, 2005. 185 с.
- Ронгинский, 1963 46. Ронгинский В. Н. Синтаксические модели заголовков и их использование в различных стилях речи: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 – герм. языки. Симферополь, 1963. 19 с.
- СОПУМ, 2008 47. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.
- ССІС, 2006 48. Сучасний словник іншомовних слів. Уклали: Скопненко О. І., Цимбалюк Т. В. Київ: Довіра, 2006. 789 с.
- СУМ, Т. 1 49. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1970. Т. 1. 799 с.
- СУМ, Т. 2 50. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1971. Т. 2. 550 с.
- СУМ, Т. 3 51. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1972. Т. 3. 744 с.
- СУМ, Т. 4 52. Словник української мови: в 11-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 4. 840 с.
- СУМ, Т. 5 53. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1974. Т. 5. 840 с.
- СУМ, Т. 6 54. Словник української мови: в 11-х т. Київ : Наукова думка, 1975. Т. 6. 832 с.
- СУМ, Т. 7 55. Словник української мови: в 11-х т. Київ : Наукова думка, 1976. Т. 7. 723 с.
- СУМ, Т. 8 56. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1977. Т. 8. 927 с.
- СУМ, Т. 9 57. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1978. Т. 9. 916 с.
- СУМ, Т. 10 58. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1979. Т. 10. 658 с.
- СУМ, Т. 11 59. Словник української мови: в 11-х т. Київ: Наукова думка, 1980. Т. 11. 699 с.
- Терещенко, 2014 60. Терещенко Л. В. Структура, семантика і дериваційно-мотиваційна типологія біблійонімів (на матеріалі байок Ігнаці Красіцького в перекладі Микити Годованця). *Польська мова в українській освіті – перспективи в аспекті європейської інтеграції*: збірник наукових праць. Кельце-Хмельницький: ХМЦНП, 2014. Вип. 1. С. 226–237.
- Тимошик 61. Тимошик Г. Біблійна ономастика: особливості вивчення і добору термінологічного інструментарію. URL: <http://ena.lp.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/ntb/54993/2005n538>

- Timoshik_H-Bibliina_onomastyka_osoblyvosti_101-104.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 26.09.2021).
- Ткаченко, 1984 62. Траченко О. Н. Стилистические характеристики заглавия как знака текста в синтагматике и парадигматике (На материале англоязычного рассказа): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Киев, 1984. 24 с.
- Ткачук, 2003 63. Ткачук М. Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції): монографічне дослідження. Тернопіль, 2003. 384 с.
- Торчинський, 2007 64. Торчинський М. М. Структурна класифікація власних назв. *Мовні і концептуальні картини світу*: збірник наукових праць. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2007. Вип. 23. Ч. 3. С. 95–98.
- Торчинський, 2010 65. Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2010. 238 с.
- Фонякова, 1990 66. Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте: учебное пособие. Ленинград: ЛГУ, 1990. 104 с.
- Франко, 2009 67. Франко І. Я. Під України єднаємось прапор: вибрані твори. Київ: Країна Мрій, 2009. 752 с.
- Франко, 1982 68. Франко І. Я. Причинки до української ономастики. *Зібрання творів у п'ятдесяти томах*. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 36. С. 391–426.
- Шевцова, 2012 69. Шевцова В. Особливості бібліонімів поезій Івана Франка. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2012. С. 375–384.
- Шотова-Ніколенко, 2007 70. Шотова-Ніколенко Т. В. Онімний простір романів Юрія Яновського : монографія. Одеса : Астропринт, 2007. 165 с.
- Bach, 1952 71. Bach A. Deutsche Namenkunde. Heidelberg: Universitdtsverlag C. Winter, 1952. Band 1. 33 s.
- Etkind 72. Etkind A. Поэтика заглавий. URL: https://www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1998_num_70_3_6528. (дата звернення: 29. 09.2021).
- Jakybiec, 1955 73. Jakybiec M. Iwan Franko (1856–1916). *Franko I. Utwory wybrane*. T. 2. Tiumaczyli Zofia i Stanislaw Giowiakowie. Posiowiem opatrzyi Prof. Marian Jakybiec. Warszawa, 1955. S. 569–601.
- Rospond, 1958 74. Rospond S. Stratygrafia toponimiczna. *Z polskich studiow slawistycznych*. Warszawa, 1958. S. 159–186.
- SO, 2002–2003 75. Słowiańska onomastyka. Encyklopedia. Pod redakcją Ewy Rzetelskiej-Feleszko i Aleksandry Cieślíkowej przy współ J. Dumy. Warszawa–Kraków : Wyd-wo Naukowe Warszawskie, 2002 – 2003. T. 1–2.

ДОДАТКИ

Додаток А

**ПЕРЕЛІК НОМІНАЦІЙ ДРАМАТИЧНИХ ТА ПРОЗОВИХ ТВОРІВ
ІВАНА ФРАНКА**

Мала проза

1. «Або сиди, або плати» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
2. «Байка про байку» – оповідання, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
3. «Батьківщина» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
4. «Батькова шапка» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
5. «Без праці» – казка, Зоря, № 15–19, 1891.
6. «Блощиця» – оповідання, Літературна спадщина, 1956.
7. «Бодяки» – казка, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
8. «Борис Граб» – оповідання, «Малий Мирон і інші оповідання», 1903.
9. «Будяки» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
10. «В тюремнім шпиталі» – оповідання, «Панталаха і інші оповідання», 1902.
11. «Вівчар» – оповідання, «Полуйка і інші бориславські оповідання», 1899.
12. «Війна між Псом і Вовком» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
13. «Вільгельм Тель» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
14. «Вовк вїтом» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
15. «Вовк, Лисиця і Осел» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
16. «Вовк-старшина» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
17. «Лисичка кума» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
18. «Ворона і Гадюка» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
19. «Ворони і Сови» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
20. «Вугляр» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
21. «Гава і Вовкун» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
22. «Гава» – оповідання, 1890.
23. «Галицькі образки» – оповідання, 1885.
24. «Геній» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
25. «Герико Гольдмахер» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
26. «Гірчичне зерно» – оповідання, «Малий Мирон і інші оповідання», 1903.
27. «Грицева шкільна наука» – оповідання, «Малий Мирон і інші оповідання», 1903.

28. «Гриць і панич» – оповідання, 1898.
29. «Гуцульський король» – оповідання, 1887.
30. «Два приятелі» – оповідання, «В поті чола (збірка)», 1890.
31. «До світла!» – оповідання, «В поті чола (збірка)», 1910.
32. «Добрий заробок» – оповідання, «В поті чола (збірка)», 1910.
33. «Довбанюк» – оповідання, «Добрий заробок і інші оповідання», 1902.
34. «Доктор Бессервіссер» – оповідання, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
35. «Домашній промисл» – оповідання, «Добрий заробок і інші оповідання», 1902.
36. «Дріада» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
37. «Дрозд та лис» – казка, 1906.
38. «Задля празника» – оповідання, «Батьківщина і інші оповідання», 1911.
39. «Заєць і Їжак» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
40. «Заєць і Медвідь» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
41. «Заким рушить поїзд» – оповідання, 1898.
42. «Звичайний чоловік» – оповідання, «Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин. в», 1913.
43. «Звірячий бюджет» – оповідання, 1897.
44. «Зимова казка» – казка, 1880.
45. «Злісний Сидір» – оповідання, Культура, 1925.
46. «Знеохочений» – оповідання, «Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин. в», 1913.
47. «Зьвірячий бюджет» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
48. «Із галицької «Книги Битія»» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
49. «Ірригація» – оповідання, 1927.
50. «Історія кожуха» – оповідання, «Панцизняний хліб і інші оповідання», 1913.
51. «Історія моєї січкарні» – оповідання, «Добрий заробок і інші оповідання», 1902
52. «Історія однієї конфіскати» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
53. «Казка про Добробит» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
54. «Казка про Дурила» – казка, 1901.
55. «Квіток» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
56. «Киця» – казка, 1891.
57. «Королик і Ведмідь» – казка, 1897.
58. «Королик і Медвідь» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
59. «Куди дівають ся старі роки» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
60. «Лесишина челядь» – оповідання, «Маніпулянтка і інші оповідання», 1904.
61. «Лис і Дрозд» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.

62. «Лис Ханко» – казка, Літературна спадщина, 1956.
63. «Лисичка і Журавель» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
64. «Лисичка і Рак» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
65. «Лисичка кума» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
66. «Лисичка та журавель» – казка, 1899
67. «Лисичка та рак» – казка, 1899
68. «Лисичка черничка» – казка, 1899
69. «Лисичка-кума» – казка, «Лисичка кума», 1917.
70. «Лисичка-черничка» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
71. «Ліси і пасовиска» – оповідання, «Панщизняний хліб і інші оповідання», 1913.
72. «Мавка» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
73. «Малий Мирон» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
74. «Маніпулянтка» – оповідання, «Маніпулянтка і інші оповідання», 1904.
75. «Микитичів дуб» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
76. «Між добрими людьми» – оповідання, «Маніпулянтка і інші оповідання», 1904.
77. «Мій злочин» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
78. «Моја стріча з Олексоју» – оповідання, Дзвін, 1878.
79. «Молода Русь» – оповідання, «Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин. в», 1913.
80. «Моя стріча з Олексою» – оповідання, 1901.
81. «Муляр» – оповідання, «Добрий заробок і інші оповідання», 1902.
82. «Мурко й Бурко» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
83. «На дні» – оповідання, «В поті чола (збірка)», 1890.
84. «На лоні природи» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
85. «На роботі» – оповідання, «Бориславъ: Картины зъ життя пфдгфрского народа», 1877.
86. «Навернений грішник» – оповідання, «Бориславъ: Картины зъ життя пфдгфрского народа», 1877.
87. «Наша публіка» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
88. «Неначе сон» – новела, 1910.
89. «Нестор був тяжко ранений» – оповідання, 1878.
90. «Оіушек» – оповідання, 1890.
91. «Оловець» – оповідання, «Малий Мирон і інші оповідання», 1903.
92. «Оповіданє про лакомого опікуна» – оповідання, Просвіта, 1900.
93. «Оповіданє про однорічних царів» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
94. «Оповіданє про опікуна» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
95. «Оповіданє про смертну трубу і чотири скриньки» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.

96. «Оповіданє про царя Аггея» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
97. «Оповідання про каменяра Евлогія» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
98. «Оповідання про половчина» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
99. «Оповідання про розбійника Флавіана» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
100. «Оповідання про чоловіка, що позичав богу» – оповідання, «Старорускі оповідання», 1900.
101. «Опозиція» – казка, Житє і слово, 1897.
102. «Осел і лев» – казка «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
103. «Острий-преострий староста» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
104. «Отець-гуморист» – оповідання, «Малий Мирон і иньші оповідання», 1903.
105. «Пані» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
106. «Панталаха» – оповідання, «Панталаха і иньші оповідання», 1902.
107. «Паницизняний хліб» – оповідання, «Паницизняний хліб і иньші оповідання», 1913.
108. «Патріотичні пориви» – оповідання, «Рутенці. Типи галицьких русинів із 60-тих та 70-тих рр. мин. в», 1913.
109. «Пирого з черницями» – оповідання, «Батьківщина і иньші оповідання», 1911.
110. «Під оборогом» – оповідання, «В поті чола (збірка)», 1890.
111. «Поєдинок» – оповідання, «На лоні природи і иньші оповідання», 1905.
112. «Покари» – казка, 1910
113. «Поки рушить поїзд» – оповідання, «На лоні природи і иньші оповідання», 1905.
114. «Полуйка» – оповідання, «Полуйка і иньші бориславські оповідання», 1899.
115. «Різуни» – оповідання, 1903.
116. «Ріпка» – казка, Дзвфнок, 1891.
117. «Ріпник» – оповідання, «Бориславь: Картины зь житя пфдгфрского народа», 1877.
118. «Рубач» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
119. «Рябина» – оповідання, 1940.
120. «Сам собі винен» – оповідання, «Добрий заробок і иньші оповідання», 1902.
121. «Свинська конституція» – казка, зб. «Сім казок», 1900.
122. «Свиня» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
123. «Син Остапа» – новела, 1910.
124. «Слимак» – оповідання, «Добрий заробок і иньші оповідання», 1902.
125. «Сойчине крило» – оповідання, «На лоні природи і иньші оповідання», 1905.
126. «Старе добро забувається» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.

127. «Суд святого Миколая» – казка, 1895.
128. «Терен у носі» – оповідання, 1927.
129. «Три міхи хитроців» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
130. «У кузні» – оповідання, «Добрий заробок і інші оповідання», 1902.
131. «У столярні» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
132. «Фарбований Лис» – «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
133. «Хлопська комісія» – оповідання, «Панталаха і інші оповідання», 1902.
134. «Хмельницький і ворожбит» – новела, 1910.
135. «Хома з серцем і Хома без серця» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
136. «Хома з серцем» – казка, 1890.
137. «Цигани» – образок, «Панцизняний хліб і інші оповідання», 1913.
138. «Чи вдуріла?» – оповідання, «Маніпулянтка і інші оповідання», 1904.
139. «Шкода» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
140. «Школяр» – оповідання, «Із галицьких образків (збірка)», 1900.
141. «Щука» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
142. «Як звірі правувалися з людьми» – казка, «Коли ще звірі говорили. Казки для дітей», 1899.
143. «Як згода дім будувала» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
144. «Як пан собі біди шукав» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
145. «Як Русин товк ся по тім світі» – казки, «Місія. Чума. Казки і Сатири», 1906.
146. «Як синиця хотіла море спалити» – казка, 1902.
147. «Як Юра Шикманюк брів Черемош» – оповідання, 1910.
148. «Якто Згода дім будувала» – оповідання, 1890.
149. «Яндруси» – оповідання, «На лоні природи і інші оповідання», 1905.
150. «Яць Зелепуга» – образок, 1887.
151. «Вайка o dobrobycie» – казка, Gios, 1890.
152. «Bohater mimo woli» – оповідання, Lwowianka dla wszystkich, 1890.
153. «Bursak» – оповідання, 1890.
154. «Chlopska komisja» – оповідання, Prawda, 1884.
155. «Cuganie» – образок, Kraj, 1887.
156. «Das Recht des Schweines» – оповідання, Eine politische Erzählung aus Galizien, 1896.
157. «Demokrata» – оповідання, 1890.
158. «Der Dorn im Fusse» – оповідання, Die Zeit, 1904.
159. «Der Schafhirt» – оповідання, Ukrainischen Rundschau, 1907.
160. «Dobry zarobek» – оповідання, Kraj, 1885.
161. «Dwaj przyjaciele» – образок, «Obrazki galicyjskie», 1897.
162. «Diuma» – оповідання, Przegląd społeczny, 1886.
163. «Hawa» – образок, «Obrazki galicyjskie», 1897.
164. «Historja koïucha» – оповідання, Przyjaciel ludu, 1892.
165. «Historya mojej sieczkarni» – образок, «Obrazki galicyjskie», 1897.

166. «*Hrycio w szkole*» – оповідання, Prawda, 1884.
 167. «*Jaż Zeieruha*» – оповідання, Kurjer Lwowski, 1887.
 168. «*Jak Rusin tiuki sik po tamtym ńwiecie*» – оповідання, Ruch. 1887.
 169. «*Jeden dziec z iusia ulicznikuw Lwowskich*» – образок, «*Obrazki galicyjskie*», 1897.
 170. «*Lekcja kaligrafji*» – оповідання, Prawda, 1884.
 171. «*Manipulantka*» – оповідання, Kurjer Lwowski, 1910.
 172. «*Murarz*» – оповідання, Prasa, 1878.
 173. «*Na dne. Spoieczno psychologiczne studium*» – оповідання, «*Dziennik Jydzki*», 1888.
 174. «*Niesco o sobie samym*» – образок, «*Obrazki galicyjskie*», 1897.
 175. «*Odi profanum vulgus*» – оповідання, «*На лоні природи і інші оповідання*», 1905.
 176. «*Owczarz*» – оповідання, Monitor, 1902.
 177. «*Panta-acha*» – оповідання, 1890.
 178. «*Pantaiacha*» – образок, «*Obrazki galicyjskie*», 1897.
 179. «*Pierogi z czernicami*» – оповідання, Kurjer Warszawski, 1888.
 180. «*Pojedynek. Zimowa opowieńж*» – оповідання, Kraj, 1886.
 181. «*Przeł№d tygodniowy*» – оповідання, 1884.
 182. «*Rkbacz*» – казка, газета «*Przeł№d spoieczny*», 1886.
 183. «*Sam sobie winien*» – оповідання, Prawda, 1885.
 184. «*Schцn Schreiben*» – оповідання, «*В поті чола. Образки з життя робучого люду*», 1890.
 185. «*Schцn-Schreiben*» – оповідання, «*Малий Мирон і інші оповідання*», 1903.
 186. «*Schцnschreiben*» – оповідання, 1890.
 187. «*Sen robotnika*» – оповідання Prasa, 1879.
 188. «*Ѓлимак*» – оповідання, Kraj, 1886.
 189. «*Uroczystońж*» – новела, Kalendarz robotniczy, 1892.
 190. «*W pogoni za bied№*» – оповідання, 1887.
 191. «*Zniechksony*» – оповідання, Tydziec literacki, artystyczny, naukowy i spoieczny, 1878.
 192. «*Zum Licht!*» – оповідання, 1882.

Великі прозові форми

193. «*Борислав сміється*» – повість, «Світ» 1881–1888 рр.
 194. «*Великий шум*» – повість, «Літературно-науковий вісник», 1907.
 195. «*Для домашнього огнища*» – повість, «Житє і слово», 1897.
 196. «*Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті*» – повість, «Зоря» №1-9, 1883.
 197. «*Захар Беркут*» – повість, «Зоря» №1-9, 1883.
 198. «*Не спитавши броду*» – роман, «Червоний шлях», 1927, № 1, с. 5-54.
 199. «*Основи суспільності*» – повість, «Збруч», 1979.
 200. «*Перехресні стежки*» – повість, «Літературно-науковий вісник», 1900.
 201. «*Петрії й Довбуцуки*» – роман, «Збруч», 1875.

202. «*Lelum i Polelum*» – роман, 1887.

203. «*Zachar Berkut*» – повість, 1987.

Драматургія

Власне драма

204. «*Будка №27*» – драма, «Театральна бібліотека», 1924.

205. «*Війт із Заламеї*» – драма, 1893.

206. «*Жандарм*» – психологічна драма, 1894.

207. «*Кам'яна душа*» – драматична-поема, «Житє і слово», 1895.

208. «*Славою і Хрудом*» – історична драма, «Літературна спадщина», 1956.

209. «*Три князі на один престол*» – історична драма, «Літературна спадщина», 1956.

210. «*Украдене щастя*» – психологічна драма, «Зоря», 1894, № 9.

«*Чи здуріла?*» – драма, «Театральна бібліотека», 1924.

Драма-феєрія

211. «*Сон князя Святослава*» – драматична поема-казка, «Житє і слово», 1895.

Комедія

212. «*Майстер Черняк*» – комедія-памфлет.

213. «*Учитель*» – драма-комедія, «Житє і слово», 1895.

Трагікомедія

214. «*Рябина*» – трагікомедія, «Записки історичного і філологічного факультетів Львівського державного університету», 1940, т. 1, с. 204 – 254.